لە تەمتومانی زەنی حیزبۆچکەوە بۆ دروستکردنی بەرەیەکی کاریگەر هادیی حەمەڕەشید – کامیار سابیر

لە بەشەکانی پێشوودا ئاماژەمان بە سەد ساڵ سووڕانەوەی کورد لە بازنەیەکدا لە کوردستانی عێراق کرد، باسی ئەوەمان کرد کە چۆن لە رێگەی چەند خەزانەکی دەستەمەی هەواڵگریی ئیقلیمیی و جیهانییەوە بە میکانیزمی گەمەکردن بە هەست و شعوری قەومیی، سوودیان لە دەسافیی و ناهۆشیاریی خەڵك بینیوە، بە دەستێك ختوکەی شعوری نەتەوەیی گەلی کورد ئەدەن و لەولایشەوە، بە هەزار پێ بە دوای پلان و پرۆژەی وڵاتانی ئیقلیمییدا، رائەکەن!
هاوکات، دەرد و ئاریشە و لەمپەرەکانی بەردەم هەر پڕۆژەیەک(بەدیل)ی سیاسیمان بۆ ئەم عەمالەتە ئیقلیمییە موزمینە خستەڕوو، دەستکورتیی مەعریفیی و بێ ڕوئیەیی ئەو هەزانەمان شەنوکەو کرد کە چەندیین دەیە دزی ئەو جۆرە لە سیاسەتی زاڵی بنەماڵەکان، وەستانەوە، وزەیەکی زۆری کۆمەڵگەیان بەفیڕۆدا، کاتێکی درێژخایەن و خوێنێکی بێ شومار و میلیۆنان خۆزگەی گەنج و لاویان لە دزایەتیی دەسەڵاتی گەندەڵدا بەهەدەردا، دواتر هاتنەوە بۆ بەردەرگاکەیان و بوونەوە بە پاشکۆ و پەراوێزی هەمان سیاسەت و تیجاڕەتی کوردایەتیی !دەیان خەزانی سیاسیی لەژێر چەتری خەزانەکانی ئەم موئەسەسە تیجاڕیەدا، کەوتنە پیسخۆریی و بەرماوەخۆریی و هەر لەڕێگای ئەوانیشەوە بە موخابەراتی دەوڵەتە ئیقلیمییەکان، جەرد کران!

هەرچەندە سیاسەت تا ڕادەیەکی ئەوتۆ ناشیرین کراوە و کەمیی بەشداریی هاوڵاتییان لە کۆتا هەڵبژاردندا سەلمێنەری بێزاریی لە رادە بەدەری خەڵکە ،نەك بییر لە دروستکردن و زیادکردنی حیزبێکی تر ناکاتەوە، بەڵکو تەنانەت ناچێت بۆ دەنگدان و لە بناغەوە، باوەڕی بە کۆی پڕۆسێسەکە نییە. واقیعیش ئەوەیە هەر ئەو باوەڕە و یەقینەی(چۆن سیاسەت بە مانا فراوانەکەی سەرچاوەی تێکدانی تانوپۆی کۆمەڵگەیە، بەهەمان رەهەندیش، بەڵام بە دیوە فەضیەییە رەشیدییە خاوەن فیکرییەکەیدا، تاکە رێگەی چاککردنی ئەو چەوتیی و تێکدانانەیە)، بۆیە لەم بەشەدا سەرخەت و هەڵە گشتییەکانی

(بڕە)یەك بەیان ئەکەین(بەبێ درێژدادڕیی سیاسیی و سەفسەطەی وشەسازیی و سەجعی ئەدەبیی نامەفهوم)، هاوزەمان، دڵنیاین ئەمە کارێکی سەختی سیاسیی و فیکرییە، لە یەك کاتدا باوەڕ بە بەشێک بە نوخبە و ئەکتیڤیستی سیاسیی کارییگەر بهێنرێت تا بە جدییەوە و لە سەنگەرێکی ترەوە، بە گوتارێکی سیاسیی و نیشتمانیی، جیاوازتر لە کوردایەتیی، سیاسەت بکەن، هاوکات قایلکردنی خەڵك تا جارێکیتر بە گوڕ و تیینەوە بەشداریی سیاسیی بکەن ، بەڵام لەوەش دڵنیاین کە(ئەستەم)یش نییە:-

یەکەم/ پێویستە بەرەیەکی سیاسیی بەهێز و خاوەن روئییەی جەرییئانە و روون، بە گوتارێکی سیاسیی جودا لە گوتاری کوردایەتیی دروست بکرێت، باز بدات بەسەر سیاسەتی کلاسیکیی صەدەی رابردوو لە(دروشمی قەومیی)، سەرباری تێپەڕاندنی سەردەمی ئایدۆلۆژیا(وەك ئەفیون) ،هاوکات هەڵگری سەوابیتی سیاسیی و ئەخلاقیی خۆی بێت، خاوەنی کۆمەڵێ هێڵێکی سوری حەرامکراو بێت کە ئەمڕۆ نەبێت بە دروشم بەی و سبەی لەژێر دەیان پاساودا، فەتوای حەڵاڵبوونیان بدات!
ناڕەوایە کە ئیتر بییر لەو مەد و جەزرەی جەڵوولەدەستانی سیاسەت لە کوردستانی عێراقدا نەکەینەوە کە صەدان عەقد و سەودای خێزانییان لەگەڵ عێراقی عەرەبیی(بە قەولی کەمپەینی قەومچییەکان) و تورکیا و ئێراندا هەیە، کەچی لە کۆمەڵێك بابەتی بچووك و تافیهدا ختوکەی هەستی کوردایەتیی خەڵك ئەدەن و تا ئاستی شۆڤێنییەت و نەژادپەرستیی راسیستانە، تەیاریان ئەکەن کە صەد ساڵە تەنیا و تەنیا سوودمەند، خۆیان و خێزانەکانیان بوون و ئەبن.
باشتریین کارێک بکرێ ئەوەیە کە بەرەیەکی سیاسیی لە زۆربەی حیزب و کەسایەتیی و رێکخراوەکان دروست بکرێ کە ئەم دۆخی قۆرغکاریی و هەژموونداریییەی پارتییان قبووڵ نییە، بەڵام بە بە عومقێکی عێراقیی و نیشتمانیی(نەک نەتەوەیی) و بە هاوکاریی دەوڵەتی عێراق و هێزە سیاسییەکانی عێراق، ناکرێ دەستکاریی نەخشەی سیاسیی هەرێم بکرێ!

پێویستە کورد لە کوردستانی عێراقدا، تەجروبە لە ئازەرییەکانی ئێران وەربگرێت، کاتێ کۆمارەکەیان لە هەمان سەردەمی کۆماری کوردستاندا شکستی خوارد، ببڕای ببڕ بییریان لە چەک و تەقوتۆق نەکردەوە و بگرە لەوساوە تا ئێستایشی لەگەڵدا بێت، لە فارسەکان زیاتر خۆیان بە ئێرانیی ئەزانن و تەنانەت خامینەئیش کە بەرزترین پۆستی سیاسیی و دیینیی ئێرانە، ئازەریی باکگراوندە.
لەکاتێکدا، وێڕای دەوڵەتی ئازەربایجان، چەندیین دەوڵەتی خاوەن

سیادەی گەورەی تورک باکگراوند لە ئاسیای ناوەڕاستدا هەیە، بەڵام ئەوان دەستبەرداری دروشمی قەومیی بوون(ئەڵێین دروشم، ئەگینا مافی خۆیانە کە چۆن شانازیی بە ئازەرییبوون و فەرهەنگ و ڕەسەنایەتی خۆیانەوە ئەکەن).

بۆ عێراقیش، بەهەمان میشێد، ئێمەی کورد پێویستە بە جەرائەتەوە خۆمان بە عێراقیی بزانین و داکۆکیی لە عێراق، وەکو وڵات و کیانی سیاسیی خۆمان بکەین، بە تایبەتیش لە دوای ٢٠٠٣ وە ستەمی میللیی لەسەر گەلی کورد، ئەکرێ بڵێیت هەر بوونی نییە و بە زۆربەی مافە سیاسیی و دەستورییەکانی خۆمان گەیشتووین. بە پێچەوانەوە ئەوە حیزبەکانی کوردایەتیین کە گەورەترین ستەمیان لە خەڵکی کوردستان کردووە و کۆنترۆڵی بازاڕ و ژیان و ئابووریی هەرێمیان کردووە و هەرێم بووەتە موستەعمەرەیەکی ئیقلیمیی و گێچەڵ بە دەوڵەتی عێراق ئەکات. کاتی ئەوە هاتووە، هەموو کوردێکی عێراقیی، خۆی بە خاوەنی عێراق بزانێ و لە رێگەی بەغدادەوە، سیاسەت بکات و هەر لەوێشەوە، کۆنترۆڵی هێزە میلیشیاییە کوردییەکان و شیعییەکان و سوننییەکان، ئەکرێ.

دووەم/ دوورکەوتنەوە لە کەڵکەڵەی پاراستنی قەوارەی چەتەگەریی هەرێم

دۆخی سیاسیی هەرێم و دابەشبوونە حیزبیی و جیۆگرافیی و ئیقلیمییەکەی لە دیفاکتۆوە بووە بە دیژوری(Di Jure) سیاسیی، بە واتایەکی تر لە ئەمری واقیعێکی کاتییەوە بووە بە دۆخێکی درێژخایەن و بە حوکمی واقیعی سیاسیی و شەرعییەتی ئیقلیمیی نێوان تورکیا و ئێران، هەروەها دۆخی وێرانی عێراق، بە دوو هەرێم، دوو زۆن و دوو ئیدارەی حیزبیی و بنەماڵەیی، ئیدامە بە ژیانی سیاسیی خۆی ئەدات. بە واتایەکی تر، هەولێر و دهۆک لە لایەن تورکیا و پارتییەوە ئیدارە ئەدرێ و زۆنی سەوزیش لە لایەن یەکێتیی و ئێرانەوە. دۆخی هەرێمی کوردستان، لە باری سیاسیی، ئابووریی و تەنانەت ئەمنییشەوە، ئینتیگرەیت نەبووە و ناشبێت. لەبری درێژەدان بەم بارە درێژەودا و پڕ لە شیعار و خاڵیی لە ناوەڕۆك، ئەم بەرە نیشتمانییە، عێراق و دەستوورە هەمیشەییەکەی کە بیزنسمانەکانی کوردایەتیی،عەڕابی نووسینەوەی بوون، بکەن بە بەدیل بۆ وەستانەوە دژ بە دەستێوەردانی ئیقلیمیی و لەگەڵ بەغدا و هێزە نیشتیمانییە عێراقییەکاندا تەماهیی بگرن، نەک دژایەتیی دەوڵەتی عێراق و پێکهاتەکانی عێراق، بە ئەجێندای ئیقلیمیی بکرێ.

سێیەم/ خۆ دوورگرتن لە زەلکاوی گەندەڵیی عێراق و هەرێم

بە درێژایی حەفتاوپێنج ساڵ لە سیاسەتی هەڵە و بە کوشتدانی دەیان هەزار کەس لە صەدەی ڕابردوودا، هەشتا بارتەقای ئەم بیست ساڵەی دوایی لە ٢٠٠٣ ەوە، خەڵکی کوردستان توشی نائومێدیی نەبوون کە هۆکارەکەی ئەو نموونە خراپەی بەڕێوەبردنی دەسەڵاتی لەکاڵەیی کوردییە، هەر لە پارەخۆریی و بەفیڕۆدان و خۆدەوڵەمەندکردن و دروستبوونی چینایەتیی نێوان دەسەڵاتداران و پیاوەکانیان لەگەڵ زۆرینەی خەڵکی هەرێمی کوردستاندا، تا بەوە ئەگات بەشێکی زۆر لە کوردستانی عێراق، بە خامۆشیی و شەنەیی، بووە بە زۆنی داگیرکراو لە لایەن تورکیاوە.
سیاسەت بە درۆ و فڕوفێڵ ناکرێ، هەرکەسێ لەم گەندەڵییەی عێراق (بە هەرەمیشەوە) گلابێت، ئەبێ بە هەزار گومانەوە، سەیری سیاسەت و ئەجێنداکانی بکەیت، گلان لە گەندەڵییەوە، لە دزینی سامانی نیشتمانییەوە ئەگرێتەوە تا ئەو ئەندام پارلمان و وەزیرانەی موچەی قەبەی خانەنشینیی وەرئەگرن تا بە کەسانێک ئەگات کە لە لیستی فەضائییدان و بە ناعەدالەتیی مەعاش، لە کوردستان و عێراق و لە هەندەران، وەرئەگرن. ئەگەر کەسانێک بەمجۆرە و بەم باکگراوندە سیاسیی و ئابوورییەوە، سیاسەت بکەن، هەر حیزب و رێکخراوێکی سیاسیی دروست بکەن، هەر گەندەڵ ئەبن و لە پێچەکدا بە گەندەڵییە گەورەکانەوە ئەبەسترێنەوە و بە صەفەقاتی سیاسیی و ئابووریی، لەگەڵ دەسەڵاتی گەندەڵەی هەرێمدا، تێکەڵ ئەبنەوە.

بە واتایەکی تر، چەند گرنگە سیاسەت بە فیکر و روئییە و گوتارێکی نوێوە بکرێ کە جیاواز بێت لە هەشت دەیەی فەشەلە زۆرەکانی کوردایەتیی؟ ئەوەندەش گرنگە کە مەعدەنی ئینسانیی، ئەخلاقیی و فەضیڵەتی سیاسیی ئەو کەسانەی سیاسەت ئەکەن، لە نێوان بەرژەوەندییە تایبەتییەکان و بەرژەوەندییە گشتییەکاندا(کێشەی خەڵک)، مەبدەئییانە و ئەخلاقییانە و فاضیڵانە، تای داواکارییەکانی خەڵک بگرن. بە ئەفسوسەوە، زۆرینەی رەهای ئەوانەی سیاسەتیان کردووە لەماوەی ئەم سیی ساڵەی حوکمڕانیی کوردییدا، بەرژەوەندیی شەخصیی، حیزبیی، بنەماڵەیی و خزمخزمێنەیان لە بەرچاو گرتووە، لە پێش هەموویانەوە، تەواوی سەرکردە سیاسییەکانی دەسەڵات و ئەوانەی جاران و ئێستایش، ئیدیعای ئەپۆزیسیۆنبوون ئەکەن.
قەبارەی گەندەڵیی سیاسییەکانی عێراق بەگشتیی(سەرانی کورد زۆر بە تایبەتیی) نەك خودی وڵاتەکە و ناوچەکە، بگرە میدیا جیهانییەکانی تەنیوە، کردوویانە بە یەکێك لە بوئرە ترسناکەکانی گەندەڵیی و شوێنی حەوانەی بەعثییە دێرینەکان و موخابەراتی ئیقلیمیی و تەنانەت بنکەی زۆری سوپای تورکیا لەسەر خاکی عێراق، هاوکات تا

دێت، نێوان چینی دەسەڵاتدار و بنەماڵەکان لە لایەک و زۆرینەی خەڵك لە لایەکی تر، روو لە زیادبوون ئەکات، لە وەها دۆخێکدا و لە ئەوپەڕی نائومێدی خەڵک بە پڕۆسەی سیاسیی و لە ناویشیاندا بە دەنگدان، زۆر بێ مانایەیە دەستپێکی چوار ساڵی کاری تەشریعیی و ڕەقابیی ئەنجوومەنی نوێنەرانی عێراق بەو بەزخ و دەستبڵاوییە و هەڵڕشتنی زیاتر ل□ س□د ملیۆن دینار بۆ هەر یەکێکیان و دامەزراندنی لەشکرێکیتر لە پاسەوان بۆیان، بەبێ ئەوەی هیچ کەس و فراکسیۆنێك کەمترین زوهد بنوێنن و بە پڕۆژەیەک، داوای کەمکردنەوەی ئەو ئیمتیازاتە هائیلانە بکەن، یان دۆخی خەڵك و فەرمانبەری ئاسایی و خانەنشینان تاڕادەیەك باش بکەن! بە کورتییەکەی ئەمانە ناتوانن نوێنەرایەتیی زۆرینەی خەڵک بکەن، هەروەکو داتاکان پیشانی ئەدات، لە دواهەمین هەڵبژاردندا، وێڕای تەزویری ئەلیکترۆنیی، نزیک بە ٧٠٪ی خەڵکی عێراق(بە هەرێمیشەوە)، دەنگیان نەداوە.

چوارەم/ ئەو بەرەیە پێویستی بە سیاسییەك یان چەند سیاسییەکە کە ددانیان هەبێت و هێزی چەکداریان هەبێت(یان بڕوایان پێی هەبێت) تا داکۆکیی لە خۆیان و لەو بەرەیەش بکەن کە بڕیارە دروست بکرێ. بە دڵنیاییەوە ئەمە کاتێک ئەکرێ کە عومقی ستراتیژیی، عێراق بێت و لە رێگەی دەوڵەتی عێراق و هێزە عێراقییەکانەوە، بتوانرێت ئەم دۆخەی هەرێم، دەستکاریی بکرێت. پێش هەمووکەس ئەم سیاسیانە خۆیان ئەبێ خاوەنی گوتار و روئییەیەکی سیاسیی جیاواز لە فەشەلەکانی گوتاری کوردایەتیی بن.
بۆ ئەمەش ئەبێ ئەم سیاسیانە، بوێر و خاوەن ڕۆحی دەستپێشخەریی بن، خیلافات و عوقدەی شەخصیی بەلاوە بنێن و بییر لە بەرەیەکی نیشتمانیی بکەنەوە کە تەجاوزی ئایدیۆلۆژیای نەتەوەیی و نەژادیی و عوقدەی طائیفییان کردبێت. پارتیی و یەکێتیی بۆچی شانازیی بەوەوە ئەکەن کە میلیشیاکانیان کردووە بە بەشێك لە سیستمی بەرگریی عێراقیی(منظومة الدفاع العراقية)یان بەشێك لە هێزە چەکدارەکانی عێراق(القوات المسلحة العراقية)، بەڵام هەر کەسێك تەخویین و تەکفیر ئەکەن کە سێ دەیەیە هاواری کردبێت (هێزەکان بە نیشتیمانیی بکەن) و لەوپەڕی بێ ئومێدییدا ئێستا بیەوێت هێزێك دروست بکات تا میلیشیاکانی ئەوان نەتوانن سوکایەتی بە خەڵك بکەن؟ ئەم هێزە، یان ئەم بەرەیە، ئەبێ باوەڕێکی قووڵی بە سیاسەتکردن لە عێراقدا هەبێت و عێراق ب□ و□□تی خۆی بزانێت و سوود لە دەستور و هێزە نیشتمانییەکانی عێراق ببینرێت بۆ ئەوەی ئەم قۆرغکارییە سیاسیی و ئابوورییەی هەرێم، کەم بکرێتەوە و وردە وردە ، دەسەڵاتی زۆرین□ی

خەڵك بۆ گژ ئەو هەموو گەندەڵیی و دزیی و ناعەدالەتییەی هەرێمدا بکرێتەوە س بشتوانرێ، لە بەرامبەر میلیشیاکانی کوردایەتییدا، دیفاع لەم بەرە زۆرینەیە بکرێت.

ئەمەی سەرەوە، بەشی شەشەم و کۆتایی بوو لە زنجیرە وتاری
گوتارێکی سیاسیی جودا، پێویستییەکی هەنووکەییە
نەخشەڕێگەیەکی بەدیل، بۆ فەشەلی حیکایەتەکانی کوردایەتیی

ئیرەیی.. بکوژی ئاوازەکانی بەهەشت.. سەباح ئیسماعیل

(پێشەکییەك بۆ ڕۆمانی زریاب)

پاش ئەوەی دەنگۆی ئەوە بڵاوبووەوە، موزیکژەنی ناوداری نەمسایی مۆزارتی مەزن دەرمانخوارد کراوە و ئەوی ژارخواردی کردووە موزیکژەنی ئیتاڵی سالێری هاوەڵی بووە، ئەوە بۆ پووشکینی باوکی ئەدەبی ڕووسی (1799-1837) بووە هەوێنی نووسینی شانۆنامەریەك بە ناوی مۆزارت و سالێری.

دواتر، لەسەر بنەمای ئەو شانۆنامەیە میلۆش فۆرمان فیلمی ناوداری “ئەمادیۆس”ی بەرهەم هێنا. لە بەشی یەکەمی شانۆنامەکەی پووشکیندا سالێری بە ناڕەزاییەکی توندەوە دژ بە دادپەروەریی خودایی قسان دەکات، “چما بۆچی ئەمێك تا ڕادەی مردن ئاشقی موزیك بێت و لە منداڵییەوە ژیانی لەپێناو موزیکدا تەرخان کردبێت، کەچی ئەم بەهرەیە بۆ کەسێکی سادەی شێت دەڕوات”.

ئەودەمی مۆزارت گەیشتە ڤیەننا، جوزێفی دووەمی ئیمپراتۆر سالێریی وەکو موزیکژەنی کۆشك هەڵبژارد. سالێری وای لێهات زۆری ڕێز لێ دەگیرا، بەتایبەت لای ئەندامانی چینی ناوەند.

مۆزارتی بەهرەدار چەشنی فریشتە دابەزییە سەر زەوی، دەتگوت ئاوازەکانی لە بەهەشتەوە هێناون. هێندەی نەبرد سالێری لە ترسی توانای گەورە و لە ئاوەزبەدەری مۆزارت تاڕاوی دەردەئیرەیی و بەدگومانی ناخی دەکرۆژی و هەلاهەلای دەکات. دەکەوێتە دژایەتی کردنی مۆزارت، تاڕادەی ژارخواردکردنی.

هەڵبەت مێژووی نووسەر و ڕووناکبیران گەلێك شێوازی ململانێی نێوان گەورەکانی بۆ تۆمار کردووین، چونکە گومڕەشی (غیرە) جووڵاندوونی. بە شێوەیەك هیچ بارانێك نەیتوانیوە شوێنپێکانی لە ناو دڵ و ئاوەزی مرۆڤەکاندا بسڕێتەوە.

ئینگلیز دەڵێت: هیچ بەدگومانییەك لە بەدگومانیی ئافرەت توندتر نییە، مەگەر بەدگومانیی نووسەران لە یەکدی. مێژوو ناوی زۆری لەم بارەیەوە بۆ تۆمار کردووین، وەك ئیرەیی و ناکۆکیی نێوان مەعەڕی و شەریف ڕەزی، موتەنەبی و ئەبو فیراس ئەلحەمدانی، جەریر و فەرەزدەق، لە مێژووی نوێشدا نێوان ئەحمەد شەوقی و حافز ئیبراهیم، زەهاوی و ڕەسافی، جەواهیری و بەیاتی.
مەی زیادەی ژنەنووسەری لبنانی، کە بە هۆی زیرەکییەکەیەوە نۆ زمانی دەزانی، بووبووە بزوێنەری ئیرەیی لای گەلێك نووسەری ناوداری سەردەمەکەی، وەك: خەلیل مەتران، تەها حوسێن، حافز ئیبراهیم، عەباس مەحمود عەقاد، ئەحمەد شەوقی، مازنی، ڕەیحانی و هی تریش.
تاهیر وەتاری سەرکردەی بۆ ڕکابەری ڕۆمانی جەزائیریی نووسراو بە زمانی عەرەبی، ئیرەیی و بەدگومانیی بەرابەر ڕەشید بوچەدرەی ڕۆماننووس کەم نەبوو. ڕەشید بوچەدرەش هەمبەر کەمال داودی ڕۆماننووس هەمان هەست ختووکەی دەدا.
ئەم ئیرەییبردنەش مەرج نییە هەر ئیرەییبردن بە مادە و دارایی بێت، دەشێت بە پێگە و پایەی مەعنەوی، بە توانا و لێهاتوویی، بە جوانی و شۆخی، بە توانای داهێنان لای کەسێك بێت کەسی ئیرەییبەر شکی نابات.

نووسەری پیرۆیی ماریۆ بارگاس یۆسا کاتێك گوتی، بەدگومانی ئاوەز دەشێوێنێت و ڕێگەی بیرکردنەوەی ژیرانە نادات، باش دەیزانی ئیرەیی نووسەران کاریگەرتر و بە ئازارترە لە ئیرەیی کەسانی سادە. ئیرەیی توانای ئەوەی هەیە هەموو شتەکان تێکوپێك بدات، گڕیان تێ بەردات و بوونیان بسڕێتەوە. دوورنییە بگاتە ڕادەی خۆکوشتن. وەکو ئەوەی لە نێوان دوو ڕۆماننووسی هەرە مەزنی ژاپۆن، یۆکیۆ میشیما و کاواباتادا ڕووی دا. ئەو دوو نووسەرە بۆ پتر لە نیو سەدە نامەیان گۆڕییەوە، نامەکان پڕ بوون لە ڕێز و خۆشەویستی، تاکو کاواباتا خەڵاتی نۆبڵی وەرگرت، ئیدی کێچ کەوتە کەوڵی میشیماوە، بەرگەی ئەو سەرکەوتنە گەورەیەی هاوڕێکەی نەگرت. دەمودەست پێوەندییەکەیان ڕووی لە خراپی کرد. میشیما بەهۆی ئیرەییەوە نەیتوانی پیرۆزبایی لە مامۆستاکەی بکات. ئەوەبوو خۆی کوشت. هەر دوای دوو ساڵ لە خۆکوشتنی میشیما، کاواباتاش خۆی کوشت. چون کاردانەوەی هاوەڵەکەی

بێت.
نموونەیەکی بەرچاوی تەواو پێچەوانەی ئەم هەڵوێستە، کاتێك ساڵی 1960 ئەلبێر کامۆ خەڵاتی نۆبڵی پێ دەبەخشرێت، دەچێت بۆ لای هاوسەری ڕۆماننووسی گەورە نیکۆس کازانتزاکی (1883ـــ1957) لە یۆنان، پێیدەڵێت: ئەم خەڵاتە شایانی کازانتزاکی بوو نەك من.
بە هەمان شێوە محەمەد عەبدولوەهابی سترانبێژ ڕقی لە ڕیاز سونباتی بوو، قەسەبچییش لە بەلیغ حەمدی. هەڵبەت بە دەگمەن ئیرەیی و بەدگومانی و ناکۆکیی لە نێوان زانایەك و نووسەرێك، نووسەرێك و موزیکژەنێك، خۆشنووس و نیگارکێشێك، دارتاش و ئاسنگەرێك، بازرگانێکی ئاوریشم و بازرگانێکی کاغەزدا دەبینیت، چونکە بواری کارکردنیان جیاوازە و بەرژەوەندییان دژ بە یەکتر ناوەستێتەوە.
گۆتە جوانی بۆ چووە دەڵێت: داهێنان هەتاکو لێتەوە دوور نەبێت، ناتوانی ددانی پێدا بنێیت. هەموو ئەو داهێنەرانەی ئیرەیییان بە یەکدی بردووە، یاخود گومانڕەشییان بەرابەر یەکتر لا دروست بووە نزیك بوون لە یەکدییەوە. بێگومان ئەمەش ئەوپەڕی هەژاریی ڕۆحی و هزریی کەسی ئیرەییبەرە، لە ئەنجامدا دەبێتە مایەی بەدبەختییەکی زۆر بۆی و هەرچییەك دەکات ئەو هەستە دژوارە ناهێڵێت بەختەوەر بێت. ئەمە جگە لەوەی زۆر کات ئیرەییبەران کەسانی بێبەهرە و تەمبەڵ و بوودەڵەن، بەو ئیرەیییە کوشندەیەیان، کە چەشنی مۆرانە ڕۆحیان دەکرۆژێت، دەیانەوێت دژایەتیی هەموو ئەوانە بکەن لە خۆیان بەهرەمەندتر و بەتواناتر و داهێنەرترن.
هەڵبەت لە کۆی ئەم ناکۆکییانەدا ئەوەی بمێنێتەوە و نەمری بەدەستبهێنێت بەرهەمی باڵا و ڕەسەن و پڕ لە داهێنانە.
هەموو ئەو ئیرەیی و بەدگومانی و ناکۆکییە کوشندانەی باسمان کردن، وەك ئەوەی ڕووداوەکانی مێژوو وەکو خۆیان دووبارە ببنەوە، تەواو لەم ڕۆمانەدا خەست بوونەتەوە و بەدی دەکرێن. ئیسحاق موسڵیی موزیکژەنی پیر دژی زریابی تازەلاوی بەهرەمەند، زریابی کۆیلە و قوتابیی خۆی دەوەستێتەوە. لەوە دەترسێت زریاب شوێن و پایەی وەك موزیکژەنێك لە کۆشکدا لەق بکات و ئەم بکەوێتە پاش قوتابییەکەیەوە. هەر هێندەی ئیرەیی دەکەوێتە گەڕ، ئیدی شاردنەوەی زەحمەت دەبێت و ورده ورده دەبێتە مایەی داڕمانی ئاکاریی لای کەسی ئیرەییبەر، ئەمە ئەگەر جاری وا هەیە نەبێتە هۆی ئەنجامدانی تاوانیش. “لە دوێنێوە من گەورەی تۆ نیم. ڕاست و ڕوون دەبم لەگەڵتدا. ئەی نازانیت ئیرەیی دەردێکە لە کۆنترین دەردەکان و لە هەموویان پتر کار لە ناخ دەکات و قووڵترین زام لەسەر دڵ جێدەهێڵێت؟”.
ئەم ڕق و کینە و نەیاری و شەڕەی دژ بە زریابی تازەکار دەبنە هۆی

ئەوەی لە داهێنان و نوێبوونەوە بوەستن، تەنیا کاری ئەوان لەبری بەرەوپێشچوون لە ژەنین و ئاواز، دژایەتیی یەکدی بکەن. بۆیە ئیسحاق موسڵی لای خەلیفە هاڕوونە ڕەشید قسەی خراپ لەسەر زریابی زێدە بەهرەداری بێتاوان و بێگوناە دەکات، لە ئەنجامدا هەر بە خۆی دەیڕەنجێنێت و وڵاتبەدەری دەکات.

لێ زریابی زۆرزان لە هونەری ئەتەکێت و خواردن، زریابی بلیمەت لە موزیك، زریابی بێ موزیك خۆڵقاو، وەکو هونەرمەندێکی ڕەسەن، هەموو خەمی ئەو عوودەکەی و ئاوازەکانی بوو، کۆڵی نەدا و هەر هێندەی سەقامگیر بوو، ژێی پێنجەمی بۆ عوودەکەی دانا و زمانێکی نوێی بە ئامێری عوود بەخشی. نەك هەر ئەمە، بەڵکو بە دامەزرێنەری یەکەمین قوتابخانەی موزیك دادەنرێت، ئەودەمی لە بەغدای (یەکەمین جار دوورخراوگە و دواتر نیشتمانی ئەویان) دوورخستەوە، لە قورتوبەی ئیسپانیا دایمەزراند. جگە لەوەی ژیاری ئیسلام و ڕۆژهەڵاتی گواستەوە ئەندەلوس و لەوێشەوە ئەورووپا و جیهان.
زریابی بە ڕەچەڵەك کورد مێژووی ئیسلام ستەمی لێ کردووە، لە ڕێی مێژووی ڕۆژئاواوە پتر ئاوڕی لێ درایەوە وەك لە ڕۆژهەڵات، لەوێ ناسرا و زیاتر سوودیان لە ئەزموونە دەوڵەمەندەکەی وەرگرت.
مخابن، داهێنەران لە هەر کوێیەك بووبن، لە هەر ڕۆژگارێکدا ژیابن، ئاسوودەییان بە خۆوە نەبینیوە و ئیرەیی هاوپیشەکانیان هەمبەر داهێنانەکانیان ئازاری داون و لێنەگەڕاون ئاسوودەبن. تاکو ئەو ڕادەیەی هەندێك جار ئیرەیی سەری داهێنەری خواردووە و توانا و کاراکتەری سەرکەوتووی تیرۆر کراوە و زریاب ئاسا بەم ڕۆژگارەوە بەدەم ئازاری پێکانی تیری ئیرەییەوە تلاوەتەوە.

سەباح ئیسماعیل

مارف عومەر گوڵ "شاعیرێک ڕووەو ئاسۆ".. سوهەیب فاروق

کەم کەس هەیە ئەو دێڕە تایبەتەی "هێمنی موکریانی" نەبیستبێت، "من بەرەو ئاسۆ بەرەو ڕووناکی باڵم گرتووە، چۆن بەرەو تاریکی دەخشێم

پاڵ وە شەیتانێ دەدەم”.. “مارف عومەر گوڵ” شاعێریک هەمیشە ڕووەو ئاسۆ دەیڕوانی، هەمیشە لە دێڕەکانیدا دەبینیت پشت لە شەیتان و ڕوو لە جوانی پشت لە نائومێدی و ڕوو لە ئومێد سەردەمانێک کە ئەو تیایدا دەست دەداتە شیعر و دەکەوێتە زیندان، دۆخێکە ک□ م□□ق ک□متر توانای بەرگەگرتن و نەدۆڕانی هەیە، وەلێ ئەم بە پێچەوانەی ئ□□استەکانیشەوە دەڕوات و ناشوەستێت و بەردەوام دەبێت و گوڵ دەگرێت و بەر دەگرێت، هێزێکی سەیر جووڵەیەکی ماندوونەناسانە، بزێویییەک، جۆرێک یاخیگەرێتی لە شیعری مارف عومەر گوڵدا، هەیه هەمیشە چاوی هیوایە دائەگیرسێ هەمیشە لووتکە ئەبینێ، هەمیشە ئەستێرە ئەدوێنێ، هەمیشە دەرگایەک هەیە، ئەگەر داخراویش بێت سەرنج بدەنە ناوونیشانی دیوانەکانی(هێلانەی نغرۆ) و (خۆری زیندان)و (شاییەکی نهێنی) و (شکۆی باڵگرتوو) یانێ ئەمەوێ بڵێم هەمیشە هێلانەیەک هەیە بۆی بگەڕێتەوە، کەرچی نغرۆیە، خۆرێک هەیه لەزیندانیشدا، شاییەک هەر هەیه گەرچی نهێنییش بێت، شکۆیەک شک ئەبات گەر باڵیشی گرتبێتەوە، ئەم هێزە ئەم جۆرە لە “خۆبوون” و “ئ□و□ن□بوون”ە، شۆڕ ئەبێتەوە بۆ نێو دێڕبەدێڕی شیعرەکانیش دواتر بڕێک نموونە دەهێنمەوە.

وەختێک لە ساڵی ١٩٨٢ بەعس دەیگرێت و لە ئەمنی عامەی بەغدا زیندانیی ئەکەن، ئەشکەنجە و ئازارێکی زۆری ئەدەن تا ڕاددەی مەرگ ئەیبەن، شیعری بەستەی نەبەز.. “من ئەو دیلەم لە زیندانی تاریکا”ی گۆران و چەند کتێب و ژیاننامەیەک هێزی بەرگەگرتن و ورەبەرزیی زیاتری ئەدەنێ ئەم دۆخە وا ئەکات، هەمان دۆخی زیندان بکاتەوە بە شیعر و بە فۆڕم و سەبکی خۆی و ئەم دۆخە بەیان بکاتە ئەم هێزە بکاتە دەرکەوتەیەکی زمانی و بیداتەوە بە بەردەنگی خۆی، سەرنج بدەنە شیعری”لاپەڕەیەک لە پەیامی زیندانییەک” پڕە لە ڕەهەندی سایکۆلۆژی و سۆسیۆلۆژی و زمانەوانی کە دەتوانێت بە وردی دۆخی دەروونیی کوردێکی شاعیری زیندانی بەیان بکات، کە چۆن ڕووبەڕووی مەرگ ئەبێتەوە، چۆن شیعر لەدایک ئەبێت، چۆن هیوا لە تاریکییەکی وەهادا چرۆ ئەکات، سەرنج بدەن چۆن ڕووەو ئاسۆ دەڕوانێت، سەرنج بدەن له کۆپلەیەکی دەقەکەدا دەڵێت:

“لەپێ هەتاو
بە دیواری ژوور سەرمەوە پێدەکەنێ
کەلەپچەکەم بە دیواری زیندانەوە وا کلیل بوو
رچی بکەم دەستم ناگاتە ئەو تیشکی خۆرە،
لەپێ هەتاو

هیوا و خەزگە و ئاواتمی پێوە دیارە
نەخشەی هەموو وڵاتمی پێوە دیارە.

لەوانەیە لە بارەی ئەدەبی بەرگری و زیندانەوە زۆرتر بەردەنگی کورد وەک نموونە بۆ ئەو جۆرە ئەدەبە، شیعری بەندیخانەکەی "قانع" و شیعری "بەستەی نەبەز"ی "گۆران" و لە ئەدەبی نوێشدا زۆرتر شیعرەکانی "شەهید مەلاعەلی" وەک نموونە بهێننەوە، لە کاتێکدا لەپاڵ ئەم نموونەگەلەشدا شیعری "لاپەڕەیەک لە پەیامی زیندانییەک" نموونەیەکی هەرەباڵا و بێوێنەی ئەدەبیاتی زیندانە.

"نەکەی"

دنیا جەنجاڵی هەزار ئاهەنگی شین و شەپۆڵە
نەکەویتە بەر قوڕپی گریانی
چرایەک هەڵکە بۆ سەفەری شەو
نەکەویتە بەر ئەستەمی ڕێگەی سەرکەندەڵانی
لە دووڕیانی پێش خۆرهەڵاتا
دەزانم کام ڕێ بۆ ناو دڵ دەچێ
ڕێگومکە نەکەی له مەبەستی گەش
نەوەک هاواری پاشگەزبوونەوەم زوو بێتە سەر ڕێ.

بە سەرنجدان لەو تەکستە، تێدەگەین کەی پرسەکە گوتنەکە کە دەیەوێت "پاڵ وە شەیتانەوە نەدەیەن" نەکەی.. ناوونیشانی شیعرەکەیە، نەکەویتە بەر قوڕپی گریان جۆرێک لە درکەیە لە بەرانبەر سیفەتی کڕووزانەوە و زەلیلیی مرۆق داینـاوە، لە بەرانبەردا بەدیلێک دەدۆزێتەوە، دەڵێت "چرایەک هەڵکە بۆ سەفەری شەو، بۆ ئەوەی "نەکەویتە بەر ئەستەمی ڕێگەی سەرکەندەڵان"، ئەستەمی ڕێگەی سەرکەندەڵان درکەیە، ئەیەوێ بڵێت مەحاڵ مەناسه، هەر لە شیعرەکەدا بەر دوو دێڕ دەکەوین کە تەواو دەبنە شادێڕ، کە گوتنەکە تیایاندا بەتەواوی دەمڕێت ئەوانیش:

١- دەزانم کام ڕێ بۆ ناو دڵ دەچێت.
٢-ڕێگومکە نەکەی لە مەبەستی گەش.

دەزانێت ئەو ڕێیەی بۆ ناو دڵ دەچێت کامەیە، لووتکەی ڕۆشنبوونەوە و خۆبوونە، ترۆپکی ڕەتکردنەوەی ئەوی ترە، دۆزینەوەی ڕێگەی دڵ ئامانجە پیرۆزەکەیە، مەحاڵە مرۆق بتوانێ ڕێی دڵ بدۆزێتەوە و ونی بکات، ئەو پەیمان ئەڵێت من ڕێگەکەم دۆزیوێتەوە ڕووەو ئاسۆ ڕووەو دڵ هەنگاو ئەنێم ئەوەش نەکەن پشت بکەنە ئاسۆ و ڕوو بکەنە شەیتان فرێزە"مەبەستی گەش" کتومت ئەوەیە کە دەڵێت ڕێگومکەی لێ مەکەن.
ئەم "ڕووەوئاسۆچوونە" لە سروشتیشدا دەق دەگرێت، سروشتیش لای شاعیر

بەرەو ڕووناکی دەڕوات سەرنج بدەن لەم شیعرەدا لە پاڵ پێشمەرگەدا
” زەمین، شاخ، چەم، ئاو، بوار، بەردەباز”
چۆن ڕادەچەنن چۆن ئەوانیش ڕووەو ئاسۆ دەڕوانن، وەک بەڵێی دەبنە شاعیر و شۆڕشگێڕ و مرۆق و ڕۆشن دەبنەوە.

“بەگژاچوونەوە”
دوژمن سمی هەنایە سەر خاکی شیرین
زەمین لەرزی
دە ڕاچەنی
پێشمەرگە بوو بە ئاگری تووڕەیی و قین
دوژمن سمی هەنایە سەر بەردی چیا
شاخ تووڕە بوو
چەم تووڕە بوو
وشک هەڵگەڕا، دار و درەخت، گوڵ و گیا.
دوژمن سمی هەنایە سەر جۆگەلە و چەم
ئاو سەرشێت بوو
بوار ون بوو
بەردەبازێک نەما لەبەر چەکمەی ستەم.

ئەم هێزی ڕاچەنین و خۆبەدەستەوەنەدانە، هاوتای ژیانی شاعیره گوتنی شیعری و واقیعی ژیانی شاعیر یەک شتن و پارادۆکسێک لە ئارادا نییە، یانێ ڕێک دۆخە ناوەکییەکەی شاعیر کە دەرکەوت دەکات هێزێکی دەداتێ هەم دەیکاتە شاعیر هەم دەیکاتە مرۆڤێک ئەوەی کە پشت دەکاتە تاریکی و شەیتان و ڕوو دەکاتە ئاسۆ، تەنانەت ئەگەر بە مەرگی خۆیشی پێشوازی لێ بکرێت گوێی لێ نییە، چوون بەتەمایە بگاتە ئاسۆ و حەقیقەتێک ڕۆشن بکاتەوە.

“سەنەکردن”
شیعری ساوای چەند ساڵەی من
نە سڵ له مەرگ دەکاتەوە
نە حەپەحەپی ناحەزان
شیعری ساوای چەند ساڵەی من
هەر پێ دەگرێ
تف دەکاتە چاوی دوژمن.

گەرچی بەشە زۆرەکەی خوێنەری کورد زیاتر ڕەهەندە لیریکییەکەی شیعری “مارف گوڵ”ی لە بەرچاو بوو، بە هۆی ئەوەی کە شیعرگەلی وەک “هەوار” کە بە گوڵستانی ڕۆح ناسراو “عەدنان کەریم” کردویەتییە گۆرانی و شیعرەکانی”بەفر” لای ئەمەل سەعید کوردە و “شایی” لای

خالید ڕەشید و “باخی دڵ” لای پەیمان عومەر و “شنە” لای ئاقان جەمال و چەند شیعری تر، وەلێ دیوانەکۆکراوەکەی شاعیر پڕیەتی ئەزموون و تاقیکردنەوەی شیعریی جۆراوجۆر و ڕەهەندی نەبینراو بەو هیوایەی بەردەنگ□ی کورد ڕەخنەی کوردی بگەنە ئەمپەڕ و ئەوپەڕ و قووڵا ییەکانی شیعری مارف عومەرگوڵ.

“..سوهەیب فاروق”

ونبوونی هیوا لە ململانێی نێوان ژیان و مردندا لە شیعری ” هەوار ”ی مارف عومەر گوڵ دا.. نووسینی: عەتا قەرەداخی

[تەمەن شەپۆلە راماندام□□]

-١-

مارف عومەر گوڵ یەکێکە لە شاعیرانی نەوەی هەشتاکانی سەدەی رابردوو، کە تاکو ئێستاش بەردەوامە. ئەو پێنج کۆمەڵە شیعری بڵاوکردووەتەوەو لەم دواییانەشدا هەر پێنچ کۆمەڵەکەی لە بەرگێکدا بە ناوی پێنج دیوان پێکەوە بەچاپگەیاندووە. ئەوەی جێگای تێبینیە شیعر لای ئەم شاعیرە وەکو بەرهەمێکی خۆڕسک دەربڕی سروشتی هەست و سۆزو ناخی سادەو خاوێنە. ئەم بەهرەیەکی شیعری باشی هەیە، بەڵام وەکو پێویست هەوڵینەداوە ئەو بەهرەیە بەسەرچاوەی بیرو لێکدانەوەی قوڵ و بنەماکانی جوانناسی و جیهانبینی مەودا فراوانتری مرۆیی، یان گەردوونی دەوڵەمدنتر بکات. واتە ئەگەر بەو ئەندازی□ ک□ بەهرە خۆڕسکیەکەی سەرچاوەیەکی بەهێزو دەوڵەمەندی بەرهەمهێنانی شیعرو شیعریەتە، لە رووی تیۆریشەوە لە ئاستی شێوازو جیهانبینیشدا بەهرە خۆڕسکیەکەی دەوڵەمدن بکردایە، پێگەیەکی بەهێزتری دەبوو لە جوگرافیای شیعری نوێی کوردیدا.

ئەو بە زمانێکی پاراو و بێ گرێ و گۆڵ دەنووسێت، رەگەزەکانی بەرهەمهێنانی شیعر لای ئەو رەگەزە کوردییەکانن. سروشتی کوردستان و

توخم و رەگەزەکانی نێو سروشتی کوردستان و رووداو و چیرۆک و بەسەرهات و پاڵەوانی کوردی رەگەزی سەرەکی پێکهاتنی دەقەکانێتی.
وێنە شیعرییەکانی بەرجەستەکراوی سروشت و پێکهاتەکانی ژینگەی کوردەوارین. ئەم بەم زمانە پاراوە کوردیەو بە وێنەی شیعری بەرجەستەکراوی نێو زەمینەی کوردی و بە هونەرەکانی رەوانبێژی بە تایبەتی لێکچوون و میتافۆرو دووانەی دژ و بەرامبەر و بە مۆسیقای ناوەوەی دەق ئاستێکی باش لە شیعریەت بەرهەم دەهێنێت. جیهانبینی دەقەکانی دابەش دەبن لە نێوان جیهانبینی ناوچەیی، تایبەتی و هەندێجاریش پەل دەهاوێژێت بۆ بەرهەمهێنانی جیهانبینی مەودا فراوانی گەردوونی، بە تایبەتی لە پرسی پەیوەست بە بابەتی ژیان و مردندا کە وەکو دووانەیەکی دژ و وەکو چەمکی ژیان و مردنیش ئامادەبوونی بەرچاوی هەیە لە ئەزموونی شیعری ئەم شاعیرەدا.
لێرەدا ئێمە هەوڵدەدەین شیکردنەوەی یەکێک لە دەقەکانی ئەم شاعیرە بکەین کە ئەویش دەقی شیعری “هەوار”ە، کە ساڵی ١٩٩٦ لە تاراوگە نووسیووەتی و لە لاپەڕە (٤٣٨) ی کۆ بەرهەمەکانیدا کە ساڵی ٢٠٢١ چاپکراوە، بڵاوکراوەتەوە.
ناونیشانی ئەم دەقە شیعرییە ” هەوار”ە، کە بێگومان ئاشکرایە ناونیشان نەک هەر پەیوەندییەکی بەهێزی بە دەقەوە هەیە، بەڵکو ناونیشان وەکو چڕکردنەوەی پرسیارو جیهانبینی دەق سەیردەکرێت، یان چەتری کۆکەرەوەی کۆی وردەکاری دەقە لە ئاستی جیهانبینی و بنیادی دەقەکەدا. ئەمە بێجگە لەوەی کە ناونیشان وەکو کلیلی دەق سەیردەکرێت و لە دەقی زیندوودا ناونیشان رێگای چوونە ناو بنیادی شاراوەی دەق دەکاتەوە و نەک هەر یارمەتیدەری رەخنەگر، یان شیکەرەوەو رافەکەری دەقەکەیە، بەڵکو یارمەتیدەری خوێنەری ئاساییشە بۆ ئەوەی بتوانێت لە دەقەکە تێبگات، یان چێژی لێوەر بگرێت.

“هەوار” وەکو وشە لە زمانی کوردیدا وشەیەکی کۆنەو بە لایەنی کەمەوە لە رووی ئیتمۆلۆجیەوە مێژووی دەرکەوتنی دەگەڕێتەوە بۆ سەروەختی یەکەمین نیشەجێبوون لە شوێنێکدا کە دەشێت نیشتەجێبوون بووبێت بە ماوەی کورت خایەن. ئەو شوێنەی بە ماوەیەکی کورتخایەن یان دیاریکراو خێزان و تیرەو خێڵە کۆچەرییەکانی کورد تیایدا ماونەتەوە، پێی گوتراوە هەوار. نیشتەجێبوونی ناو هەوار، لە شێوەی دەوار هەڵدان یان کەپرکردندا بووەو دەشێت ئەو قۆناغە وەکو قۆناغی پێش نیشتەجێبوونی تەواو لە گوندا سەیر بکرێت، یان لە دوای نیشتەجێبوونیش لە گوندا، گوندنشینی کوردەواری بە پێی وەرزەکانی ساڵ هەندێجار گوندەکەیان بەجێهێشتووەو چوونەتە شوێنێکی تر. بە

نموونە لە وەرزی هاویندا خاوەن ئاژ□□کان گواستوویانەتەوە بۆ ئەو شوینانەی کە ئاودارترو فێنکتر بوون و لەوەڕگای باشیان تیادابووە بۆ ئاژەڵەکانیان. لەوێ هەواریان خستووە تا وەرزی پایزو لەگەڵ باران و ساردبوونی ئاووهەوادا گەڕاونەتەوە بۆ ناو گوند. هەروەک لە گەرمیان و کوێستانی خێڵە کوردیشدا ئەو شوێنەی بۆ ماوەیەک خێڵی تیادا ماوەتەوە دیسان پێی گوتراوە هەوار. لە سەردەمی نوێشدا وشەی هاوینە هەوار بۆ ئەو شوێنانە بەکاردێت کە لە وەرزی گەرمی هاویندا، لە شوێنانی تر فێنکترن و خەڵک روویان تێ دەکەن بۆ بەسەربردنی چەند کاتێک لەو شوێنە فێنکانە. کەواتە ئێستا ئەو پرسیارە سەرهەڵدەدات: ئایا ئەم لێکدانەوەیە هیچ پەیوەندییەکی بەم ناونیشانەوە هەیە؟
ئەم شیعرە لە شاری لێیژ لە وڵاتی بەلژیک نووسراوە. پەیوەست بەوی شاعیر ئەو شوێنەی کە ئەوکاتە لێی جێگیربووە، وەکو هەوار وایە چونکە شوێنی راستەقینە، یان زێدی خۆی نەبووەو مانەوەی لەوێ کاتی بووە. لەم روانگەیەوە ئەو شوێنەی دەقەکەی تیادا بەرهەمهاتووە، خاسێتی هەواری هەیە. کەواتە دەشێ لە رووی شوێنی بەرهەمهێنانی دەقەکەوە، هەوار بە مانای ماوەیەکی کاتی و کورت دێت، کە ئەوی شاعیر لێی ماوەتەوە. هەروەک شیکردنەوەی دەقەکە ئەوە بە روونی دەردەخات کە وشەی هەوار ئەگەر وەکو شوێن بەکارنەهێنرێت، دەلالەتی ژیان هەڵدەگرێت، کە بە گوێرەی هەموو زیندەوەران بەگشتی و مر□ق ب□ تایبەتی ماوەیەکی کورت و کاتیە. واتە ژیان یان تەمەن کورت خایەنە هەمان شێوەی هەوارخستنی خێڵ و هۆزە کوردەکان کە بۆ ماوەیەکی دیاریکراو لە شوێنێک هەوار دەخەن. لەم روانگەیەوە ژیانی هەموومان وەکو هەوارخستن وایە لەسەر ئەم زەویە، کە بۆ ماوەیەک دەمێنینەوەو پاشان بۆ هەتا هەتایە بەجێیدەهێڵین.
هەروەک دەشێ لە ئاستێکی دیاریکراودا، هەوار هەرچۆن شوێنی نیشتەجێبوونی کورت خایەن دەگەیەنێت، پەیوەست بە ژیانی کورتی مر□ق، مانای نیشتیمانیش ببەخشێت، ب□ تایبەتی پەیوەست بەوکاتەی دەقەکە بەرهەمهاتووە کە شاعیر لە تاراوگە بووە، وەکو مەجاز هەواری لە شوێنی نیستیمان دانا بێت. س□ر□نجامیش داوا دەکات هەوار وێران نەکرێت. ئەمەش لە ئاستێکی تردا پەیوەستبوونی ئەو بە هەوارەوە واتە بە نیشتیمانەوە نیشان دەدات.

-٢-

دەقی شیعرەکە:

گوڵستانی رووح تەرزە دایکوتا،
پووش و پەڵاشە سەوزەڵانی ژین
ئەستێرەم دەدوان بە نیوە شەوێ

خۆم نەگریام و ئەو کەوتە گرین

* * .

خۆرەتاوی دەم کەلی سبەینێی،
بەفرگرتوو بوو هێنامی□ شنە
پیاهەڵپژانی ژیان و مەرگە،
خونچەی ئاواتی لە بەیندا ونە.

* * .

تەمەن شەپۆلە راماندەماڵێ
نەکەن دارستان ئاگرباران کەن
چاوی هیوامان ئەوا داڕژا
نەتانکردبێ هەوار وێران کەن.

ئەگەر سەرنجی پێکهاتەی زمانیی ئەم دەقە بدەین، دەبینین لە سێ کۆپلە پێکهاتووەو هەر کۆپلەیەک لە چوار نیوە دێڕ پێکهاتووەو هەموو دەقەکە بە پیتی ناوبەندیشەوە لە پەنجاو دوو وشە پێکهاتووە. ناو زیاترین رەگەزی زمانییە لەم دەقەداو نزیکەی نیوەی وشەکان ناون و دوای ئەویش فرمان دێت کە بریتین لە فرمانی تەواو و فرمانی ناتەواو کە پێکەوە چواریەکی وشەکانی ئەم دەقەن. ئاوەڵناو کەمترین رێژەی داگیرکردووە. ئەمەش لە رووی ئەرکی رەگەزەکانی زمان پێکەوە لە بری ئەوەی دەقەکە بکاتە دەقێکی وەسفی، دەیکاتە دەقێکی کرداری، واتە دەقێک کە کاری تیادا ئەنجام بدرێت. کات لەم دەقەدا کە دەمی فرمان دیاری دەکات بریتیە لە رابردوو، رانەبردوو. هەندێ رستە راستی جێگیر دەردەبڕن، ئەوانە رانەبردووی سادەن. هەندێ رستەش لە ئاستی بینراودا داخوازی نەرێن بۆ ئەنجامنەدانی کار لە داهاتوودا. هەروەک دوا دێڕی دەقەکەش پرسیاری نەرێیە. کەواتە ئەم دەقە شیعریە کە رووبەرێکی بچووکی داگیرکردووە، لە رووی زمان و بنیادی کاتەوە هەرسێ دەمی رابردوو، ئێستا و داهاتوو لەخۆ دەگرێت. ئەمەش ئەو دەلالەتە هەڵدەگرێت کە هیچ شتێک لەم گەردوونەدا ئەوە نییە کە تەنیا لە ئیستادا هەیەو ئەوەش نییە کە بەهەڵواسراوی لە بۆشایدا هەبێت. هەموو شتێک کە لە ئیستادا هەیە رەگوڕیشەی رابردووی هەیەو تەنانەت ئەگەر لە ئیستاشدا لەناوبچێت یان بمرێت بەجۆرێک کاریگەری لەسەر داهاتوو دەبێت، ئەگەرچی ئەو کاریگەرییە کەم و سنووورداریش بێت. هەروەک هیچ شتێک نییە لەم گەردوونەدا پەیوەندی بەو ژینگەو دەوروبەرەوە نەبێت کە تیایدا لەدایک بووە. هەروەها هەموو

شتێک بە ئاستی جیاواز کاریگەری دەرەوەی خۆیی لەسەر دەبێت، هەم ئەم کاریگەری لەسەر دەرەوەی خۆی دەبێت. وەکو پێشتر ئاماژەمان بە کرد بەشێکی فرمانەکانی ئەم دەقە فرمانی ناتەواون، ئەوەش بەجۆرێک کاریگەری دەبێت لە سەر جوڵەو رووداو لە پانتایی دەقەکەداو ئەگەر تەنیا لە ئاستی بینراوی دەقەکە بڕوانین، ئەوا وەکو دەقێکی وەستاو لە رووی جوڵەوە دێتە بەرچاو، بەڵام لەپشتی ئەم ئاستەوە جوڵەو کردار هەیە.

یەکەم کۆپلەی دەقەکە بە رستەیەکی راگەیاندن دەستپێدەکات، کە رایدەگەیەنیت "گوڵستانی رۆح تەرزە دایکوتا". رۆح وەکو رەگەزێکی نامادی لە رێگای خستنەپاڵی وشەی گوڵستانەوە وەکو رەگەزێکی مادی بەرجەستە دەکرێت و تەرزە دایدەکوتێت. ئێستا خەیاڵمان بۆ بینینی دیمەنی گوڵستانێکی وەرزی بەهار دەچێت، کە تاوە تەرزە دەبارێت بەسەریداو دەیکوتێت و پەڕەی گوڵەکانی ئەو گوڵستانە قەشەنگە هەڵدەوەرێنێت. دیمەنی گوڵستانێک کە تەرزە کوتابێتی هاوشێوەی دیمەنی شارێکە کە کارەساتێک وەکو بومەلەرزە، لافاو یان جەنگ وێرانی کردبێت. ئەم لە رێگای ئەم وێنەیەوە واتە "گوڵستانی رۆح" کە وێنەیەکی جوانە سەرنجمان ڕادەکێشێت و دەشێ راستەوخۆ هەست بە جۆرێک لە چێژی جوانی بکەین، بەڵام نیوەی دووەمی دێڕەکە " تەرزە دایکوتا"، ئەم وێنە جوانەمان لێ دەشێوێنێت و راستەوخۆ ئەو چێژە جوانییەی هەستمان پێدەکردو خۆشییەکی پێدەبەخشین، دەگۆڕێت بۆ نیگەرانی و خەم، چونکە کوتانی تەرزە راستەوخۆ وێنەکە دەشێوێنێت و دیمەنی وێرانبوون، یان کارەسات لە بەر دیدەی خوێنەردا ئامادە دەکات. واتە جوانی و چێژی جوانی دەگۆڕێت بۆ وێرانبوون و خەم و کارەسات. ئەگەرچی رۆح لێرەدا خاسەتێکی گشتی هەیە، بەڵام پەیوەست بە کەسی شاعیرو ئەو زەمینەی دەقەکەی تێدا بەرهەمهاتووە، دەشێت بگوترێت شاعیر باسی رۆحی خۆی دەکات، کە چۆن تاراوگەو دووری لەزێدو نیشتیمان ماندووی کردووەو وەکو ئەوە وایە گوڵستانێکی بەهار بێت و تاوە تەرزە کوتابێتی.

ئەم ژیان بە سەوزەڵان وەسف دەکات. رەنگی سەوز هێمای ژیانەوەو زیندووێتییە. ئەم وێنەیە ژیان وەکو وەرزی بەهار نیشان دەدات، بەڵام ئەم سەوزەڵانییە کە وەکو خاسەتێکی جێگیرو هەمیشەیی ژیان باس دەکرێت، ئێستا وەکو خۆی نەماوەو گۆڕاوە بۆ پووش و پەڵاش. پووش و پەڵاش دەلالەتی وشکی و

نەبوونی ژیان و قەیرانی زیندەگانی هەڵدەگرێت. ئەمەش ئەوە نیشان دەدات ئێستا ژیان رەنگ و تام و چێژو زیندوێتی تیادا نەماوەو رەنگی زەردو بێ گیانیی پووش و پەڵاشی پەشیووە. بێگومان کاتێک کە رۆح سەرکوت کرابێت و ئێستا وێرانە بێت، مانای وایە ژیان لەکەناری مەرگدایە. ئەمەش راستەوخۆ فەزای کارەسات و مەرگەسات درووست دەکات. رستەی دووەم " پووش و پەڵاشە سەوزەڵانی ژین"، دەمی رانەبردووی سادەیە. هەمیشە بە دەربڕینی راستیە جێگیرەکان و ئەو رووداوانەی کە بەردەوام دووبارە دەبنەوە لە زماندا دەمی رانەبردووی سادە بەکاردەهێنرێت. کەواتە لێرەدا ئەو دەلالەتە بەرهەم دێت کە سەرباری ئەوەی ژیان دەبێت وەکو سەوزەڵان وابێت و هەمیشە سەوزو جوان و پڕ لە جوڵە بێت، بەلای ئەمەوە ژیان بە بەردەوامی زەردو بێ جوڵەو بێ گیانە و وەکو پووش و پەڵاش سووک و بێ گەوهەرەو تەنانەت دەشێت شنەی بایەک رایبماڵێت.

ئەم باسی ئەوە دەکات کە بە نیوە شەوە ئەستیرەی دواندووە. ئەم رووداوە، یان ئەم کارەی کردوویەتی لە رابردوودایەو رابردوویەکی بەردەوامیشە، واتە زیاتر لە جارێک نیوە شەوان ئەستیرەی دواندووە. ئەم بەم بارودۆخیەوە کە تیایدا گوێستانی رۆحی تەرزە کوتاوەتی و سەوزەڵانی ژیانی بووەتە پووش و پەڵاش، هێشتا ئەستیرەی نیوە شەو دەدوێنێت، لە ئەنجامیشدا ئەستێرە دەکەوێتە گریان. ئەمەش کاریگەری دواندن، یان گێڕانەوەکەی ئەم و ترسناکی ئەو شتانە نیشان دەدات کە ئەم لێیان دەدوێت. ئەم ئازاری ئەو بارودۆخەی چەشتووەو بە کردەوە تیایدا ژیاوە کە دەشێت ئەو کاتانە قورسی ئەو خەمانەو ئازارەکانیان وایان لێکردبێت بگری، بەڵام بە ئێستا باسکردنی شتەکان، یان گێڕانەوەو بەیادهاتنەوەی ئازارەکان دەشێت شتێکی ئاسایی بن، بەڵام بە ئەستێرە دەشێ کاریگەرتر بن، هەر بۆیە ئەستێرە دەخاتە گریان. بێگومان گێڕانەوەی خەم و نیگەرانی و ئازارو ژانەکانیان بە کەسانی تر، یان تەنانەت بە ئاژەڵ و باڵندەو رووەک و تەنانەت بە رەگەزە نازیندووەکانی سروشتیش شتێکی ئاساییە. واتە گرنگ نییە بەگێڕەرەوە کێیە یان چییە، بەڵکو ئەوەی گرنگە گێڕەرەوە لە کرداری گێڕانەوەدا ئەوەی لە ناخیدا پەنگی خواردووەتەوەو ناخی داگیرکردووە دەگێڕێتەوەو بەوەش لە رووی دەروونیەوە خۆی خاڵی دەکاتەوەو بەجۆرێک دەگاتە حەوانەوەیەکی دەروونی و هەندەجار حەوانەوەی رۆحییش.

پاڵەوانی یەکێک لە چیرۆکەکانی چێخۆف خەم و ئازارەکانی بۆ ئەسپەک دەگێڕێتەوە.

رەنگە لێرەدا ئەو پرسیارە سەرهەڵبدات ئایا دەشێت ئەستێرە هێما بێت بۆ کەسێک و شاعیر مەبەستی ئەوە بێت لە نیوەشەواندا کەسێکی دواندووەو باسی خەم و ئازارەکانی خۆیی بۆ کردووەو سەرئەنجام کاریگەری خەم و ئازارەکانی ئەم، ئەو کەسەی خستبێتە گریان؟ بێگومان لێکدانەوەی “ئەستێرەم دەدوان” بەم ئاراستەیە ئەگەرێکی زۆر لاوازی هەیە.

-٣-

ئەم باسی ئەوە بۆ خوێنەر دەکات کە سەیری خۆرەتاوی بەربەیانی کردووە کاتێ لە دەم کەلەوە سەردەردەهێنێت. لێرەدا پێشبینی دەکرێت خۆر بە تیشکێکی زیوینەوە لە کەل بێتەدەرو هەتاو و تینی هەتاو دنیا بگرێتەوە. بەڵام ئەم باسی ئەوە دەکات کە ئەو خۆرەتاوە بەفرگرتوویەتی. ئاشکرایە خۆر سەرچاوەی گەرمیەو بەفریش کە دۆخی رەقی مادە نیشان دەدات سەرچاوەی ساردی بەخشەو وەکو هێمای ساردی سەیردەکرێت. ئەوەی چاوەڕوانکراوە تیشکی خۆر بەفر دەتوێنێتەوە. بەڵام لێرەدا بەفرگرتوو بۆ وەسفکردنی خۆرەتاو بەکاردێت، کە ئەوەش جۆرێک لە نەگونجان نیشان دەدات، بەڵام لە ئاستێکی تردا دەشێت وەها لێکبدرێتەوە کە بەفرگرتوو بۆ وەسفی دەم کەل بەکارهاتبێت و لەم بارەدا وەسفەکە گونجاوتر دەبێت و ئەو وێنەیەی بەرهەم دێت ” تیشکی خۆری بەیانی دەم کەلی بە بەفر پۆشراو” وێنەیەکی جوانی نێو ئەم سروشتەیەو تەنانەت وێنەیەکی باو و ناسراوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا جوانیەکی لە ئەندازەبەدەری هەیە. ئەم وێنە نەخشێنراوە جوانە ئەو دەهێنێتە شنە. شنە جۆرێکە لە جوڵەی با، بەڵام نەک هەموو با-یەک، بەڵکو تەنیا بای شەماڵ کە با-یەکی هێمن و لەسەرخۆ و فێنک و خاوێن و ئارامبەخشە. ئەم وێنە جوانە، ئەم دەخاتە سەر جوڵەیەکی لەو جۆرە کە خاسێتەکانی شنەی شەماڵی هەبێت. واتە جوانی ئەم وێنەیە کاریگەری خۆی لەسەر ئەم دیاری دەکات و بەجۆرێک دەیبزوێنێت بەڵام بزواندنێکی هێواش، کە بێگومان سەرچاوەی ئەو بزواندنە هێواشەش کە ئاسودەیی بە رۆحی دەدات ئەو چێژی جوانیەیە کە ئەم لە بینینی ئەو وێنەیەدا وەریدەگرێت، کە وەکو تابلۆیەک بەرجەستە دەبێت.

بەریەککەوتنی تیشکی خۆرو بەفر، کە بریتیە لە بەریەککەوتنی

گەرم و سارد، هاوشێوەیە لەگەڵ پەیوەندی نێوان ژیان و مردندا. لێرەدا لە دوای درووستبوونی دووانەی گەرم / سارد کە لە پەیوەندی نێوان خۆرەتاوی سبەینێ و بەفری دەم کەلدا درووست دەبێت، دووانەی ژیان / مردن بەرهەم دێت. ئەمی شاعیر پەیوەندی نێوان ژیان / مردن، وەک پیاهەڵپژان نیشان دەدات. ئەمەش بە تەواوی لەگەڵ پەیوەندی ئەم دووانەیەدا وەکو دووانەیەکی دژ، یان بەرامبەر بەرجەستەکردنێکی گونجاوە. ژیان بەردەوام ململانێی مردن دەکات و دەیەوێت بەسەریدا زاڵ بێت. لە بەرامبەردا مردن هەمیشە لە هێرش کردندایەو رێگانادات ژیان بەسەریدا زاڵ بێت و بوونی بسڕێتەوە. ئەم لەبەرامبەر یەکتر وەستانە، کە هەر جەمسەرەو دەیەوێت پارێزگاری لە بوونی خۆی بکات و رووبەری هەژموون و دەسەڵاتی خۆی فراوان بکات، وەکو ململانێیەکی توند دەردەکەوێت کە هەڵپژانە و سروشتی ململانێ و هێرش بە سەر یەکتریکردنی هەیە. هەڵبەت ئاشکرایە هاوسەنگی سروشت بەرهەمی پەیوەندی و ململانێ و لەبەرامبەر یەکتروەستانی دووانە دژەکانە. ئەگەر بێت و هەرکام لە جەمسەرەکانی ئەم دووانە دژانەی کە هاوسەنگی سروشت، یان گەردوونیان درووست کردووە، پاشەکشە بکات و توانای هاوسەنگبوون لەگەڵ بەرامبەرەکەیدا لەدەست بدات، ئەوە ئەو هاوسەنگیە تێکدەچێت و هارمۆنیای گەردوون دەشێوێت. بۆ نموونە ئەگەر ژیان بەسەر مردندا زاڵ بێت و مردن نەمێنێت، ئایا چ پێشبینیەک بۆ ئایندەی گەردوون بەگشتی، یان گۆی زەوی بە تایبەتی دەکرێت؟ یان بە پێچەوانەوە ئەگەر جەمسەری مردن بەسەر ژیاندا زاڵ بێت، واتە ژیان بەرەو کۆتایی دەچێت، ئەوەش نەک هەر تێکچوونی هارمۆنیای گەردوونە، بەڵکو دەبێتە کۆتاییهاتنی بوون. هەربۆیە ژیان و مردن بەردەوام لە بەرامبەر یەکتردا وەستاون و هاوسەنگی نێوانیان دەپارێزرێت. پەیوەندی نێوانیان وەکو ململانێ و دژایەتیکردنی یەکتر وایە. بەڵام پێشبینی ئەوە ناکرێت براوە یان دۆڕاو، سەرکەوتوو یان بەزیووی تێدا بێت.

لە هەڵپژانی بەردەوامی هەریەکە لە ژیان و مردن بۆ یەکتردا، سەرباری دەرکەوتنی پەیوەندی نێوانیان وەکو شتێکی ئاسایی، بەڵام هێشتا ئاڵۆزی لەو پەیوەندییەدا هەیە، بە جۆرێک سەرباری هاوسەنگی نێوانیان کە لە جەمسەری ژیانەوە سەیری جەمسەری بەرامبەر واتە مردن بکرێت، ئەوا هەست دەکرێت کە هەرچی ئاوات هەیە لە بەردەم هەڕەشەی مردندایە، واتە رووبەری

نێوان ژیان و مردن، رووبەرەکە لە بەردەم هەڕەشەدایە بۆیە ناشێت خونچەی هیچ هیواو ئاواتێک لەو رووبەرەدا شین ببێت یان بکرێتەوە. دیسان لەم کۆپلەیەدا دوو نیوە دێڕی یەکەم دەمی رابردوو نیشان دەدەن، کە باسی رووداوێک دەکەن لە رابردوودا روویداوە، کە خۆرەتاوی بەربەیانی دەم کەلی بەفرگرتوو ئەمی هەناوەتە شنە یان جوڵە. دوو نیوە دێڕی دووەم کە باسی راستییەکی هەمیشەیی دەکەن کە لە بەرامبەر یەکتروەستانی ژیان و مردنە، دەمی رانەبردووی سادەیە. ژیان و مردن هەمیشە بەرامبەر یەکتر وەستاون. ئەمەش راستییەکی رەتنەکراوەیە. هەروەک پێشتر ئاماژەمان بۆ کرد بۆ گوزارشت کردن لە راستی، دەمی رانەبردووی سادە بەکار دێت.

-٤-

شاعیر باسی تەمەن دەکات و بە شەپۆل وەسفی دەکات. ئاشکرایە شەپۆل خاسەتی دەریاو زەریاکانە، هەرچەندە لە رووی لۆجیکی زانستەوە شەپۆل وەکو کار سەیرناکرێت، چونکە لادان نابەیت، بەڵکو هەمیشە لە شوێنی خۆیدا دروست دەبێت و دەجوڵێت و دەکوژێتەوە، یان کۆتایی دێت، بەڵام لە مەودای جوڵەی خۆیدا هەرچی بێتە بەردەمی رایدەماڵێت، بە تایبەتی لە کاتی باوباران و زریاندا، یان لە کاتی گۆڕانکاری لە کەش و هەوادا، شەپۆلەکان بەهێزتر دەبن و سەرباری دیمەنی جوانیان وەکو هێزێکی تێکدەرو وێرانکەر سەیر دەکرێن، بەلەم و کەشتی نقوم دەکەن، هەندێجار کەنارەکان دەشێوێنن. ئەو تەمەن بە شەپۆل وەسف دەکات، واتە هەرچەن شەپۆل هەموو ئەو شتانە رادەماڵێت کە دێنە بەردەمی، تەمەنیش هەموو زیندەوەران بە مرۆڤیشەوە رادەماڵێت. ئاشکرایە هەر چەشنێکی زیندەوەر تەمەنێکی دیاریکراوی خۆیی هەیەو کۆتاییەکەی مردنە. وەسفکردنی تەمەن وەکو هێزێکی ڕاماڵەر، ئەو دەلالەتە هەڵدەگرێت کە ژیانی ئێمە ماوەیەکی دیاریکراوە، لەبەرئەوە پێویستە مرۆڤ هیچ کارێکی نەرێنی نەکات. هەربۆیە داوامان لە دەکات، خۆمان بەدووربگرین لە ئاگربارانکردنی دارستان. ئایا مەبەست لە دارستان لێرەدا تەنیا دارستانە، یان مەبەست سروشتە بە هەموو پیکهێنەرەکانیەوە؟ بێگومان ناشێت لەبەر ئەوەی تەمەن وەکو شەپۆل رامان دەماڵێت، ئەو تەنیا داوامان لە بکات بەدوور بین لە ئاگربارانکردنی دارستان، بەڵکو زیاتر بەلای ئەو لێکدانەوەیەدا دەچین کە بەدووربین لە تێکدان و ناشیرینکردنی سروشت بە هەموو توخم و

رەگەزەکانیەوە. دەشیت دارستان وەکو وشەیەک، یان دالێک بکرێتە هاوتای وشە، یان دالی سروشت. ئەویش لەو روانگەیەوە کە سروشت لە چەندین رەگەزی جۆراوجۆری زیندوو نازیندوو پێکهاتووە و بەو ئەندازەی رەگەزی ئاشکراو بینراوی تێدایە، ئەوەندەش رەگەزی شاراوەو ئاشکرانەکراوی تێدایە. هاوکات دارستانیش هەم لە درەختی جۆراوجۆر پێکدێت، هەم چەی دارستان هۆکارێکە بۆ شاردنەوەو داپۆشینی زۆر شت. کەواتە کاتێک باسی ئاگرباران نەکردنی دارستان دەکرێت، دەشێت مەبەست هەموو سروشت بێت. هەروەک دەربڕینی “ئاگربارانکردن” بە مانای گوڵەبارانکردن دێت زیاتر لەوەی بە مانای سووتاندن بێت. ئەوەی گوڵەباران دەکرێت مرۆڤ و زیندەوەرەکانی ترن نەک دارستان. بۆیە لەم روانگەیەشەوە دارستان زیاتر بە مانای مرۆڤ دێت. ئەمەش لەگەڵ داواکارییەکەی ئەودا دەگونجێت کە وریامان دەکاتەوە لەوەی هەرگیز دەستدرێژی نەکرێتە سەر مرۆڤ.
ئەم باسی ئەوە دەکات کە مرۆڤ هەمیشە و لە هەموو بارودۆخێکدا چاوی هیوای کراوەیەو ئاسۆی بینینی روو لە ئایندەیە. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا، هەندێجار هیواکانی مرۆڤ بەدینایەن، ئەویش لە بەر چەندین هۆکار کە بەشێکیان پەیوەندییان بە خودی مرۆڤەوە هەیە وەکو ئافریدەبووەیەکی ژیرو هەستیارو بەشێکیشی پەیوەندی بەو بارودۆخانەوە هەیە کە واقیعی کۆمەڵایەتی و هەلومەرج بەسەر مرۆڤیدا دەسەپێنێت. هەربۆیە ئەمیش دەڵێت چاوی هیوامان خۆڵ بووە، یان رژاوە، واتە هێندە چاوەڕوان بووین و هێشتا هیچ تروسکەیەکی ئەو ئامانجەمان لێ دەرنەکەوتووە ئاوی چاومان داهات. چاوەڕوانی دوورو درێژی بێ ئەنجام بووە بەهۆی ئەوەی خۆڵ بین، یان چاوی هیوامان هیوابڕ بێت. بەڵام ئەم ناڕاستەوخۆ واینیشان دەدات کە دەشێت هۆکارێک هەبێت بۆ بێ هیوابوون، رەنگە ئەو هۆکارەش پەیوەندی بە خۆمانەوە هەبێت. واتە لێرەدا ئەوە دەردەکەوێت کە ئەم هەرگیز هیواو ئومێدی بە ئایندە ناڕوخێت، مەگەر خۆمان هۆکاری ئەو رووخاندنە بین. هەر بۆیە کاتێک هەست دەکات هیوای ئایندەمان روو لە رووخانە، دەمانخاتە بەردەم لە پرسینەوەی ئەوەی کە لەوانەیە ئەمە “هەوار”مان وێران کردبێت. هەبێت ئەمە لە سەرەوە باسی هەوارو ئەو مانایانەمان کرد کە هەوار دەیانگەیەنێت، لەناو ئەوانەشدا ئاماژەمان بە ئەوە کرد کە یەکێک لە ماناکانی هەوار لەم دەقەدا نیشتیمانە. کەواتە ئەو دەترسێت هۆکاری رژانی چاوی

هیوامان وێرانکردنی نیشتیمان بێت، ئەویش بە دەستی خۆمان.
هەڵبەت لێرەدا دەشێت پەیوەست بەوکاتە مێژووییەی دەقەکەی تێدا بەرهەمهاتووە و ئەو بارودۆخەی کە هەواری رەسەنی ئەوی شاعیر واتە نیشتیمانەکەی پیایدا تێپەڕیووە، لەکاتێکدا لێکدانەوەیەکی سۆسیۆسیاسی بکەین و وێرانکردنی هەوار ببەستینەوە بە شەڕی ناوخۆوە، کە لەو ساتەدا بەردەوام بووە و لە راستیشدا ئەو شەڕە بریتی بووە نەک تەنیا لە وێرانکردنی نیشتیمان، بەڵکو جۆرێک بووە لە خۆکوژی.
ئەم لە کاتێکدا باسی ئەوە دەکات تەمەن ماوەیەکی کورتە و دەڕوات و مردن هەموو شتێک رادەماڵێت، بۆیە پەیوەستە بەدووربین لە هەموو کارو چالاکییەکی وێرانکەر. دارستان کە هەوار، یان نیشیمان، یان کۆمەڵانی خەڵک نیشان دەدات، پەیوەستە نەک ئاگرباران نەکرێت بەڵکو دەبێت بپارێزرێت.
هەروەها لە رستەیەکی رابردووی نەرێدا کە خاسیتی پرسیاری هەیە، هەرچەندە لە دەقەکەدا نیشانەی پرسیاری بۆ دانەنراوە، دەپرسێت "نەتان کردبێ هەوار وێران کەن؟" کە بەپێی بنەمای رێزمان وەڵامی پرسیاری نەرێ بە بەڵێ دەدرێتەوە. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە ئەوان هەواریان وێرانکردووە.

شاعیر لەم کۆپلەیەدا داواکارییەک بەرزدەکاتەوە. ئاشکرایە داواکاری، یان داخوازی بۆ ئیستاو ئایندەیە، هەربۆیە بە تافی رانەبردوو دەردەبڕێت و داهاتوو نیشان دەدات، واتە داوا دەکات نەکەن لە ئێستاوە بۆ داهاتوو دارستان ئاگرباران کەن، کە وەکو گوتمان مەبەست ئەوەیە خەڵک، یان وڵات رووبەڕووی چەک نەکەنەوە. بەڵام پرسیارە نەرێکە بە دەمی رابردووە. ئەمەش مانای ئەوەیە لە رابردوودا ئەمان هەواریان وێرانکردووە. کەواتە هۆکاری سەرەکی بە هیوا بوونی ئەمە لە سەر زمانی ئەوەوە کارە خراپ و نەرێنییەکانی ئەمەیە، کە لە یەکەمیاندا هەوار واتە نیشتیمانمان وێرانکردووە. هەروەها بۆ ئەمەودواش دەترسێت کە دارستانیش کە وەکو پێشتریش ئاماژەمان بۆ کرد لەم روانگەیەوە مرۆڤەکان، یان هاووڵاتیان دەگرێتەوە، ئاگرباران کەن، کە مەبەست لە ئاگرباران، گولەباران کردنە، ئەویش بە مرۆڤ بەکاردەهێنرێت.
سەرئەنجام ئەم دەقە شیعرییە کە لە لایەک لە سەر بنەمای دووانەی ئەوێ / ئێرە بنیادنراوە، وێناکردن و بەرجەستەکردنی ماوەیەکی دیاریکراوی ژیانی بەرهەمهێنی دەقەکە لە نێوان ئەوێ کە لە واقیعدا ئەمی شاعیر لەوێیەو ئێرە کە بە خەیاڵە،

یان لە رووی یادەوەرییەوە بەی دەگێڕێتەوە نیشان دەدات. ئەم لە ئەوەیە کە بەهەوار ناوی دەبات، لە رووی یادەوەرییەوە دەگێڕێتەوە بە ئەرە، کە ئەمیش دیسان بەهەوار ناودەبات، کە مەبەستی هەواری نیشتیمانە. لەوەوە دەترسێت هەوار وەران کرابێت و ئاماژەی ئاشکراش بە بکەری ئەو وەرانکردنە دەکات کە ئەمە خەمانین. ئەوەش دەبێتە هەی بە هیوابوونمان. لەم دەقەدا ئەم جیهانبینینە نەتەوەییە کەمەبایەتیە دەبەستریت بە ململانەی نەوان مەرگ و ژیانەوە وەکو دووانەیەکی دژ، کە هاوسەنگی و هارمەنیای سروشتی دروستکردووە، کە ئەمەش واتە ئەم ململانەیە رەهەندەکی گەردوونی هەیە. ئەم دەقە ئەم دوو پرسە، یان ئەم دوو جیهانبینینە ناوخەیی و گەردوونیە پێکەوە دەبەستێت. لە پشتی ئەم پێکەوەبەستنەشەوە ئەو بەچوونە هەیە کە پرسە ناوچەیی و تایبەتەکان کاتێک بە زیندوویی دەمێننەوە خاسیتی گەردوونی وەربگرن، یان ببنە بنەماو کەرەستەو پایەی جیهانبینینی یان گەردوونی. ٢٠٢١-٧-٢٦

تەبینی/ ئەم بابەتە لە هاوینی رابردوودا نووسراوە، لەگەڵ چەند بابەتەکی تر ئامادەبوو بۆ چاپ، بەڵام بەداخەوە، دکتۆر مارف کۆچی ناوادەی کردو بۆ هەمیشە بەجێیهێشتین و بابەتەکەی نەبینی. ئەوەش خەمی منی بۆ کۆچی ئەو براو هاوڕێ و کەسە نزیکەم هیندەی تر زیاد کرد. دکتۆر مارف سەرباری کەسێتیە کەمەبایەتیە باڵاکەی، دەسەزی لە ئەندازە بەدەری بە هەمووان و هاوڕێ دەستیەکەی، شاعیرەکی ناسک و رەشنبیرەکی نەتەوەپەروەرو ئەکادیمیەکی وردو بەدیقەت و جێ دەست دیاربوو. مەرگی ناوادەی ئەو خەمەکی گەورەیە بۆ ئەمەو زیانەکی گەورەیە بۆ میللەتەکەمان. ئەم باسە پێشکەشە بە رۆحی بەرزەفری کاکە مارف کە مەرگی ئەو خەمەکی گەورەیە بۆ من و هەموو کەس و هاوڕێ و دەستەکانی.

کوردو شێو شاخ و شێش. ئاسۆ

مستەفا مەحمود

لەوەتەی کورد هەیە شاخ هەیە، لەوەتەی شاخیش هەیە، کورد شەڕی هەیە، بەس شەڕەشی نییە. هەڵکەوتەی جوگرافیای خاکی کورددان ناوچەیەکی شاخاوییە، وەک لەکۆنیشەوە وتراوە کورد بێجگە لەشاخەکان پشتیوانیتری نییە! بەگشتی و بەپچڕ پچڕی زیاتر لەدوو سەدە دەبێت و بەبەردەوامیش سەدەیەکە کورد شەڕ دەکات، بەڵام هەتا ئێستا کورد شۆڕشێکی یەکلایی کەرەوەو گشتگیرو یەکگرتوویی نەبووە! تەنها هۆکاریش ئەمەیە، بەموتڵەقی دەڵێم تەواوی ڕێبەرو سەرکردەکانی کورد لەڕابردوو وەلەئێستادا کەسانی بلیمەتو لێهاتوو خاوەن پاشخانی ڕۆشنبیری سیاسیی نەبوونو نین. هۆکاری دووەمیش ئەمەیە کە کورد لەناوخۆدا پەرتەوازەو یەکنەگربوون. نەک هاوکارو هاوپەیمانی یەکتر نەبوون لەدژی دوژمنانی کورد، بەڵکو تەنانەت نەیاری یەکترو پەنجە شکێنەری یەکتربوون. هەروەها هەندەی کورد تەقەی لەخۆکردووە نیو هەندەی لەدوژمنی نەکردووە. هەندەی سەرکردەو حیزبە کوردەکان کوردیان کوشتووە نیو هەندە دوژمن کوردی نەکوشتووە. هەندەی خەنجەری خیانەتی کورد دراوە لەپشتی کورد، نیو هەندە نوکی شمشێری دوژمن بەر کورد نەکەوتووە. ئەگەر مێژووی کورد بخوێنیتەوە پێویستە دەسڕەکت لابێت بەئەوەی بەردەوام ئارەقەی شەرمەزاری بسڕیت. لەسەدەی هەژدەوە کورد دەیان کوێخاو میرنشین و دەسەڵاتی ناوچەیی هەبووە، ئەمانەش بەردەوام خەریکی خۆخۆری و یەکتر زەعیف کردن بوون، زۆرجاریش دوژمنانی کورد بەکاریان هێناون لەدژی کوردی ناوچەیەکیتر. وەک ئەوەی حاڵی حازر دەگوزەرێت. کە ئەم ماڵوێرانی و شەرمەزارییەی لەمێژوودا تۆمارمان کردووە لایەزال بەردەوامەو بگرە قێزەونتریشە.

بەڕای من هۆکارێکیتر ئەوەیە کە وەک لەکۆنەوە گوتراوە (کوردو پارەو خیانەت) ئەمە ڕاستیەکی تاڵە کە کورد سروشتێکی هەیە کە خیانەت لەخوێنیایەتی. یانی زۆر بەلایەوە ئاساییە ئەگەر تەنانەت ناکۆکیەکی بەسیتیشی هەبێت لەگەڵ لایەنی دووەمی کوردی، ئەوا دەتوانێت دەستی دوژمنی هەردوکیان بگرێت و بیهێنێتە سەر خاکو شەرەفی کورد بەلێدان لەکوردانێکیتر. نازانێت کە بۆدوژمن تۆو ئەو هەر وەکو یەکن و هەردوکتان خاوەنی ناسنامەی کوردیین، بۆیە ئەمڕۆ ئەوو سبەی تۆلەناو دەبات. ئەم خیانەتەی کورد لەکورد دەیان جار دوبارە بۆتەوە. نزیکترین نمونەی لەم شێوەیە ئەوەیە کە لە۳۱ی ئابی ۱۹۹٦ خێزانی دەسەڵاتداری بارزانیەکان لەدژی خێزانی دەسەڵاتداری

تاڵەبانییەکان، ڕێککەوتنێکی ئابڕوبەرانەیان لەگەڵ سەددام حوسێن کردو تۆپو تانکو تەیارەی سەددام و سوپاکەیان هێنایە سەر پەرلەمانی کوردستان و سوپای عێراق هەولێری پایتەختی کوردستانی داگیرکردو سەدان کورد کوژرانو تاڵەبانییەکانیش لە پایتەخت دەرپەڕێندران. دواترو دوای تێپەڕینی ٢١ ساڵ لەم ڕوداوە یەکێتی نیشتیمانی کوردستان تۆڵەی ئەم گورزە کاریگەرەی لە پارتی دیموکراتی کوردستان کردەوەو لەدوای ئەنجامدانی گشتپرسی گشتی بەسەربەخۆیی کوردستان لە١٦ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٧ گروپێکی دەسەڵاتداری یەکێتی کەبەباڵی خیانەتی ١٦ی ئۆکتۆبەر ناسراون، هەستان ڕێککەوتنێکی شەرمئامێزیان کرد لەگەڵ گروپە میلیشیا تیرۆریستییەکانی سەر بەمەزهەبە پیسەکەی شیعەو دەزگای هەواڵگری ئێران بەسەرکردایەتی جەنەڕاڵ قاسم سولەیمانی. لە ئەنجامیشدا یەکێتی هێزەکانی خۆی لەناکاو کشاندەوەو سادرەکانیان کردەوەو لەماوەی چەند سەعاتێکدا سوپای پاسدارانی ئێران و حەشدی شەعبی شیعیی هاتنە ناو کەرکوک لەم ڕۆژەشدا سەدان کورد کوژران و هێزەکانی پارتیش پەرتەوازە بوون و ناچارکران بکشێنەوە هەتا هەولێرو تەنها لەشارۆچکەی پردێ کەمێک بەرگریانکرد. پلانەکەش وابوو کە لەپشتەوە هێزەکانی یەکێتی و پاسدارانی ئێران پەلاماری ماڵی بارزانی بدەن و خودی مەسعود بارزانی سەرۆکی ئەوکاتی هەرێمی کوردستان بەدیل بگرن، بەڵام ئەم بەشەی پیلانەکە سەرکەوتوو نەبوو.

بە من گرنگ نییە کام خیانەتی لەکامیان کردو خیانەتەکە چەند بوو و چۆن بوو قەبارەی چەند بوو لەدژی کێ و لەمەسڵەحەتی کێبوو. گرنگ ئەوەیە خیانەت هەر خیانەتەو لەهەردووک ڕوداوەکەدا تەنها خەڵکی سقیلی کوردستان زیانی ماددی و گیانی و مەعنەوی بەرکەوت. بەهۆی ئەم دوو ڕوداوەش کورد سی ساڵ گەڕایەوە دواوە. بۆیە هەردووک خێزانی دەسەڵاتداری تاڵەبانی و بارزانی خیانەتکارن و دوژمنی بەرژەوەندییەکانی کوردن. من زۆر دڵنیام ئەو مناڵەی کەهێشتا لەدایک نەبووەو لەداهاتودا دەبێت بەدەسەڵاتدارو سەرکردەیەکی کورد ئەویش بەهەمان ڕێچکەدا دەڕواتو ئەویش خیانەتکارێک و گەندەڵ و دزێکی لێدەردەچێت، چونکە لەهەمان مێژووی ڕەشی ئەم کۆڵانە تاریکانەوە هاتووە کە باوو باپیرو باوکی لێیەوە تێپەڕین. بۆیە زۆر نائومێدم بەئێستاو داهاتوی کورد، چونکە سەرکردە خیانەتکارەکانی کورد یەک لەدوای یەک پەروەردەی هەمان مەدرەسەی ڕەشن، وە لەهەمان خێزانە دەسەڵاتدارە خیانەتکارەکانەوە هاتوون، بۆیە وەکچۆن کورد دەڵێت گەورە ئاوی ڕشت، بچوک پێی تێخست. سادەترین نمونە، برایم ئەحمەد و مام جەلال کە دوو سیاسەتوانی کورد بوون. پێش نزیکەی ٦٠ ساڵ

خیانەتێکی گەورەیان لەجوڵانەوەی چەکداری کوردی کردو بوون بەجاشی بەعس. هەروەها مام جەلال دەیان جاریتر خیانەتی لەکورد کرد. لە ٢٠١٧ش بافڵ تاڵەبانی و لاهور شێخ جەنگی کە دەکەنە برازاو کوڕو نەوەی ئەم دوو سەرکردەیە، گەورەترین خیانەتیان لەکورد کردو گرنگترینو دەوڵەمەندترین و ستراتیژیترین ناوچەیان ڕادەستی حکومەتی بەغداد کرد ئەویش کەرکوک بوو. برایم ئەحمەد باپیری بافڵ بوو هەروەها مام جەلال باوکی بافڵ و مامی لاهوربوو، ئە زۆر دڵنیام کوڕی بافڵیش خیانەت دەکات لەدوای ٢٠٤٠وە.

نموونەی دووەم. مەلا مستەفای بارزان خیانەتی کردو بەفیکەی دەوڵەتانی دوژمنی کورد ئاشبەتاڵ و شکستی بەگەورەترین جوڵانەوەی چەکداری کوردی لەمێژوودا هێناو هەروەها پێشتریش لە ساڵی ١٩٤٦ خیانەتی لەکۆماری مەهابادو سەرۆک قازی محەمەد کردو بەهۆی ئەم خیانەتەشەوە بوو کە یەکەمین دەوڵەتی سەربەخۆی کوردی شکستی هێناو سەرۆکەکەی لەسێدارەدرا. هەروەها مەسعود بارزانی کە کوڕی مەلا مستەفایە لەساڵی ١٩٩٦ لەگەڵ سەددام حوسێنی دوژمنی کورد ڕێککەوت و بەپشتیوانی سوپای عێراق هەولێری پایتەختی کوردستانی داگیرکرد. خیانەتەکانی مەسعود بارزانی دەیان و سەدانن، بەس لێرەدا یەک نموونە باس دەکەم. دواتر مەسرور بارزانی و مەنسور بارزانی کە کوڕی مەسعودو نەوەی مەلا مستەفان لە ساڵی ٢٠١٤دا ژێربەژێر لەگەڵ داعش ڕێککەوتنو ناوچەیەکی زۆر فراوانی ئێزیدییەکانیان ڕادەستی داعش کرد. ئەمەش خیانەتێکی زۆر گەورە بوو، چونکە سەدان ئێزیدی کوژرانو دەیان هەزار ژنیان کران بەکۆیلەو بەزۆر کران بەژنی چەکدارانی داعش. دواتر ئاشکرابوو کە ئیدریس نێچیرڤان بارزانی بازرگانی چەکو نەوتی هەبووە لەگەڵ داعش. لەم نموونەیەشدا دەبینین لەمێژووی ٧٠ ساڵی ڕابردودا باپیرو باوکو کوڕو تەنانەت کوڕی نەوەی مەلا مستەفاش خیانەتی کردووە. واتا لێرەدا چوار پشت بەدوای یەکدا خاوەنی هەمان مێژووی ڕەشی خیانەتن. وەکو سیلسیلەی سەرکردە خیانەتکارەکان بەدوای یەکدا دێن و دەبن بەسەرکردەو هەمووشیان خیانەت دەکەن. بەڵێ مەسەلەی خیانەت لەقوتابخانەی کوردایەتیدا بووە بەشتێکی نەریتی و کلتوری و میراتی.

هەرچەندە کورد لەوەتەی هەیە شەڕ دەکات، بەڵام شەڕو شەڕش دوو ناوەڕۆکی لەیەکتر جیاوازن، شەڕ لەپێناو بەرژەوەندی گروپێک، حیزبێک، ناوچەیەکو سەرکردەیەک دەکرێت، بەڵام شەڕش پەیام و ناوەڕۆکێکی ئەجگار گەورەو پیرۆزی لەگەڵ خۆی هەڵگرتووەو شتێکی گشتگیرەو لەپێناو بەرژەوەندی و ئامانجێکی مەزن و پیرۆزی نەتەوەیی

و نیشتیمانیی هەڵگیرساوەو لەئاکامدا ”هەمووان“ لەژێر سێبەرێکیدا دەحەسێنەوەو بەرهەمەکەی سودبەخش دەبێت بۆتەواوی خەڵکەکە بەهەموو پێکهاتەو دین و کەمایەتییە جیاوازەکانەوە. هەروەها لەشەڕەشدا خیانەتو باڵباڵێن و دابەشبوون و پەنجە شکاندنی هاوخەباتی تێدانییە. بۆیە زۆر بەقەناعەتەوە دەڵێم، بەم پێوەرە بێت هەتا ئێستا کورد شۆڕشی نەکردووەو کوردیش زۆر لەوە بەناشایستەتر دەبینم کەلایەق و قابیلیەتی شۆڕشێکی گشتگیرو پیرۆز بن بەنمونە لەشێوەی شۆڕشی فەڕەنساو جەگیڤارا لەکوبا.

بۆیە لەڕاستیدا ئومێدم بەوە نییە هەرگیز لەسەد ساڵی داهاتوشدا کورد ببێت بەدەوڵەتێکی مەدەنی و خاوەن سەروەری و سەربەخۆیی خۆی، مەگەر بەهۆی ڕووداوو گۆڕانکارییەکی ناوچەیی و بەرژەوەندی وڵاتانیترەوە باروداخێک بێتە پێشەوە کە وڵاتانیتر بیانەوێت خۆیان کورد بکەن بەدەوڵەت، ئەگینا توانا و ئیرادەی کورد زۆر لەوە لاوازترە خۆی بتوانێت دەستکەوتێکی ئاوا بەدەست و تواناکانی خۆی بهێنێتە دی.
چونکە وەک وتم بەردەوام کورد لەنێوان شۆڕش و شەڕدا، دووەمیانی هەڵبژاردووەو تائێستا کورد خۆی شۆڕشی یەکلایی کەرەوەی نەکردووە. هەربۆیە لە نیوەی شەڕو ڕێگادا وەستاوین. ئەگەرچی شەڕ دزێوترین کاری مرۆڤ و داهێنانەکەیەتی. بەڵام کورد هەمیشە لە پێناو ژیان و مانەوەی خۆی پەنای بۆ چەکو چیاو شەڕ بردووە. بەڵام بەداخەوە تائێستا بزووتنەوەی چەکداری جگە لە ماڵوێرانی و ئاوارەیی، هیچ دەستەکەوتێکی سیاسی نەبووە. چونکە مێژوو ئەوەمان پێ دەڵێت، کە تائێستا شۆڕشی یەکلایی کەرەوە نەکراوە لەگەڵ هیچ دەوڵەتێکی نەیارو داگیرکەری کوردستان. هەموو ئەوەی لەڕابردوی زیاتر لەسەدەیەکدا ڕویداوە، دەتوانم ناوی بنێم ”هەوڵە پەرتەوازەکان“ یانی هەوڵەکان لەچوارچێوەی شۆڕشێکی نەتەوەیی گشتگیردا کۆنەبونەتەوە، بەڵکو هەوڵەکان بەبێ پلان و بەرنامەیەکی چڕ بوون، هەروەها هێزە چەکدارەکانیش و سەرکردەو سیاسەتوانانیش خاوەنی دیسپلینێکی تۆکمە نەبوون. بۆیە هەموو شەڕو هەوڵ و هاوکێشەکانی ڕابردو لەبازنەیەکدا خۆیان بینیوەتەوە، کە من بەمشێوەیە پۆلێنم کردوون. لەناو کورددا سەرەتا دەنگی ناڕازی بەرزدەبێتەوە، دواتر یاخی بوون پەرپادەبێت، ئینجا چەك هەڵدەگیرێ، دواتر شەڕ ڕوودەدات، دواتر قوربانی و ماڵوێرانی و ڕشتنی خوێنێکی زۆر، دوای ئەمانەش سەرکردەکان یان هەموو بەرهەم و ئامانجی شۆڕشەکان لەسەر مێزی گفتوگۆ دەدۆڕێنن، یان ئاشبەتاڵ دەکەن و سفڕ بەدەست.

ئیتر ئەوەی کورد ناوی ناوە شۆڕش و من ناوی دەنێم شەڕی چەکداری لەپێناو ناوچەیەک، بنەماڵەیەکو حیزبێک. ئاکامی هەموو ئەمانە وەکو ڕێوی سوڕانەوە بووە بەدەوری کلکی خۆیداو کۆتاییەکی تراژیدیای تر بووە.

بەڵام نامەوێت غەدر لەپەکەکە بکەم، ئەگەرچی دەیان ڕەخنەو تێبینیم هەیە لەسەر پەکەکە، بەڵام تاڕادەیەک پەکەکە جیاوازبووە لەوەی لەپارچەکانیتر کراوە. دونیا ئەزمونی پەکەکە دەبینێت، کەئەوان موقاڕەنە ناکرێن بەهێزە کوردیەکانیتر.

کاتێك باس لەشۆڕشی یەکلایی کەرەوە دەکەین هیچ حیزبێکی سیاسی و خێزانێکی دەسەڵاتداری کوردی نابینین کە کلکی گرێ دراوی دەوڵەتێکی دراوسێ نە بووبێت. هەمیشە سنگی کوڕی خەڵکی هەژار قەڵغانی پاراستنی گەل بووەو قاچی سەرکردەکانیش لە نێوان تاران و بەغدادو دیمەشق و ئەنقەرە لەتەراتێندا بوون.

هەروەها بەگشتی کورد لەزۆربەی شەڕەکان براوە بووە، بەڵام درێژە بەشەڕو سەرکەوتن و پێشەوە چوون نەدراوە، هەمیشە چاوێکیان لەپایتەختەکانی دوژمن بووە، کەئایا کەی داوای مفاوەزاتیان لەدەکرێتو ئەوەی بەخوێنی هەزاران کورد وەچنگ خراوە لەسەر مێزی قوماری سیاسییدا لەبەرامبەر چەند پلەو پۆستو ئیمتیازو دەستکەوتێکی حیزبی و بنەماڵەیی خۆیاندا دۆڕاندویانە. کورد لەشەڕدا براوەو لە سیاسەتدا دۆڕاوە، لەبەرئەوەی لە کاتی شەڕدا کەسە دەسڕەزەکان بەکۆمەڵ شەڕ دەکەن، لەسیاسەتدا چەن قەحپەیەکی سەرکردەی خاکفرۆش بەقاتو بۆینباغ و بەچاویلکەی پزیشکیەوە وەکو بازرگان مامەڵە بەخوێنی قوربانیانەوە دەکەن و بڕیار ئەدەنم. لەئاکامدا وەکو بزنزمەن دەردەکەون و دەستکەوتەکانی شۆڕشەکان و خوێنی ڕژاوی خەڵکی عەوام هەرزانفرۆش دەکەنو وەکو فرۆشیارێکی دۆڕاو لەپایتەختەکانی دوژمنەوە دێنەوەو بەکۆمەڵێک درۆو قسەی بریقەدار خەڵکی خۆیان دەگەوجێنن و وەکو پاڵەوانی جەنگ خۆیان عەرز دەکەن.

فلاشباک -31- لە دەفتەری بیرەوەریی رۆژانەوە.. ستیڤان شەمزینی

بەشی سی و یەک

ئەمڕۆ 2000-7-21 کە هاوکاتە لەگەڵ یادی دامەزراندنی حزبی کۆمۆنیستی کرێکاریی، بەهۆی داواکاریی هاوڕێیەکی دێرینی باوکمەوە، لە زیندانی ئاسایش ئازادکرام. سێ شەو پێش ئێستا، کاتێک لەگەڵ هاوڕێم "ئاراس عەلی" بووم لە سەهۆڵەکە و لەفەیەکی "گەس"م بەدەستەوە بیخۆم، بەڵام ئاسایشەکانی شار چوار دەوریاندام، پەلکێشیان کردم بۆ بنکەی ئاسایشی رزگاری. هاوڕێم "ئاراس*" زۆر هەڵوێستێکی ئازایانەی نواند کە بەرگریی لێکردم و ویستی لە دەستی ئاسایشەکان رزگارم بکات، ئەوان هاواریانکرد "ئەمە کۆمۆنیستێکی بێ ئەخلاقە تۆ خۆت تێکەڵ مەکە". ئاراس زۆر جەریئانە هاواری کرد "خۆ منیش کۆمۆنیستم، دەی بمبەن لەگەڵی".
بەهەرحاڵ منیان بردە ئەودیو دەرگای بنکەکەوە و بە زۆر هاوڕێکەمیان ناردەوە ماڵەوە. بە حەوت ئاسایش بە کێبڵ و دار لێیان دام، تا کەوتمە سەر زەوی، دوایش لەناو "تەوالێت" زیندانیان کردم، ئەوە یەکێک لە ناخۆشترین شەوەکانی ژیانم بوو، تامی لە دەستدانی باوکی دەدا، دوای ئەوەی لە لێکۆڵینەوەدا لە من نائومێد بوون و بە تەواویی ئازاریان دابووم، دوای سێ شەو و دوو رۆژ فەلاقەکردن، تەبریئەیان کردم، دەستم لە جێ چووە و سەعاتێک پێش ئێستا لای "رزگاری جەراح" بووم، ماڵی ئاوابێت هەوڵی زۆری لەگەڵ دەستم دا. تاوانی من لەم سێ رۆژ زیندان و ئەشکەنجەیە ئەوەیە رێبازێکی سیاسیی جیاوازم هەیە و دەڵێم پێویستە کوردستان نەبێتە ئەفغانستان. دەڵێم بەڵێ بۆ یەکسانی ژن و پیاو. دەڵێم بەڵێ بۆ سەربەخۆیی کوردستان. دەڵێم بەڵێ بۆ قانوونی ئازادیخوازانە و نا بۆ یاساکانی بەعس. ئەوە هەموو تاوانەکانی منە.. ئەمڕۆ زۆر ئازاری جەستەیی و دەروونیم هەیە و بە نیازم بڕۆم بۆ ماڵی ئاراس، سەراخێکی ئەو بکەم و سوپاسی بکەم.

رۆژانێکی سەختە بۆ ئێمە، چەند دیمەنێکی پڕ ئازارە، کاتێک جەلادەکان بە ناوی یاساوە، تاوانبارت ئەکەن؟!. "چاپلن"م بیردێتەوە کە چۆن دەربەدەریان کرد لە ئەمەریکا بە تۆمەتی کۆمۆنیستی، تەنیا

لە بەرئەوەی وتبووی "دایکە کۆمۆنیستەکانیش وەک هەموو دایکانی تر فرمێسک بۆ کوڕەکانیان ئەڕێژن". چەند شەرمە خەڵکی یەکێتی نوێنەری باڵی بێ حیساب مودێرنی بزووتنەوەی ناسیۆنالیستی، "ماکارتی"ئاسا کون بە کون بە دوای کۆمۆنیستەکانەوەیە، لەولاشەوە ڕەوتە رادیکاڵ و فەندەمینتالیستە ئیسلامییەکان، وەک تەونی جاڵجاڵۆکەیی خەریکی ئیسلامیزەی کایەی کۆمەڵایەتین، چەند ساڵی تر بەهۆی ئەم مۆبیلیزەی ئیسلامییەکان لە بواری کۆمەڵایەتیدا، ئەو تەمەدونەی کەمەی بۆ رووخساری شارێکی وەک سلێمانییەوە هەیە، پاشەکشە ئەکات. ئەو کۆمەڵگەی بێدەنگە لە تیرۆری کۆمۆنیستەکان، باجی ئەو بێدەنگییەی پاش چەندان ساڵی تر ئەدات.
ئێستا شیعرەکەی "عەبدوڵڵا گۆران" زۆر بە گونجاو ئەبینم، بۆ ئەو بەناو رووناکبیرە تاریکبیرانەی لە ڕۆژنامەی "کوردستانی نوێ"وە هێرشی ناڕەوا ئەکەنە سەر ئەو پرنسیپانەی ئێمەی کۆمۆنیستەکان خەباتمان بۆ ئەکرد.

پیرە مشکی دێرینەیە ماکارتی
عەقڵی شڕ، پینە پینەیە ماکارتی
چەوری لەسی مەکینەیە ماکارتی
دەرگای کونی گەنجینەیە ماکارتی
لە بیری نوێ بە کینەیە ماکارتی
کتێب لای ئەو پەڕپینەیە ماکارتی

21-7-2000
*ئاراس عەلی باوە

تێبینی: ئەم بەشە لە لاپەڕەکانی 109-105 کتێبی "فلاشباک"چاپ و بڵاوکراوەتەوە. کتێبەکەش لە سەرەتای ساڵی 2017 چاپ بووە

بارزانی لەلاپەڕەکانی ویکیلیکسدا.. ئومێد محەمەد

فەرەج

نامەوێت خۆم بەتەحریف کردن و ناساندنی ویکیلیکسەوە خەریک بکەم. چونکە هەموولایەک دەزانن کە لەم چەند ساڵەی ڕابردودا ویکیلیکس هەزاران بەڵگەی لەسەر زۆربەی حکومەتەکانی دونیا بڵاوکردۆتەوەو هەموانیش دانیان ناوە بەڕاستی بەڵگەکان و کەس شکی لەوە نییە، کە بەڵگەکان دروسکراوو تەزویر بن. تەنها لایەنێک کە دانی نەناوە بەو بەڵگانەی، کە سایتی ویکیلیکس لەسەری بڵاوکردۆتەوە دەسەڵاتدارانی کوردستانن بەتایبەتی بنەماڵەی خاوەن دەسەڵاتی بارزانییەکان. بەڵام لەڕاستیدا ئەوان دانی پێدابنێن یان ڕەتی بکەنەوە هیچ لەمەسەلەکە ناگۆڕێت، چونکە سەرچاوەی بەڵگەکان وەکو ڕۆژ دەدرەوشێتەوەو کەس ناتوانێت بەر بەدەرکەوتنی ڕوناکییەکەی بگرێت.

لەم چەند ساڵەی ڕابردوداو دوای کودەتا شکست خواردووەکەی تورکیا، سایتی ناوداری جیهانی (ویکیلیکس) چەند بەڵگەیەکی لەسەر پارتی و پەیوەندیەکانی پارتی و ئەردۆگان، لەگەڵ ناوی چەند خۆفرۆشێکی میدیاکاری کوردی وەکو رێبوار وەلی و توانا عوسمانی ئێن ئاڵتی و شیڤا گەردی و حەمەکەو دلبەخوین و شاهۆ ئەمینو زۆریتری هاوشێوەکانیان بڵاو کردەوە. هەڵبەت ئەمە لای میللەتی کورد، هەروا بەئاسانی گوزەر دەکات و پاش ماوەیەک لە بیرچویەوە، ناهەقی ئەو خەڵکەش ناگرم کە ئاوا خەمساردن و شتیان زوو لە بیر دەچێتەوە. یان لە بیر خۆیانی دەبەنەوە. ئەمەش بەشێکی بێناهۆشیاری سیاسیی میللەت دەگەڕێتەوەو بەشێکیشی بۆترس لەدەسەڵات. لەڕاستیدا بەداخەوە کوردستان لەسایەی دوو کۆمپانیای مافیایی و سیاسیی یاخود بڵێین دوو بنەماڵەی دیکتاتۆر، بووە بەکۆریای باکورو تەنها لەناوو لەگۆو دروشمدا خۆی لەبەرگی هەرێمێکی دیموکڕاتیدا عەرز دەکات، ئەگینا لەحەقیقەتدا کوردستان هاوشێوەی کۆریای باکورە لەدیکتاتۆری و ترس و تۆقاندنی هاوڵاتیانی خۆی.

بەهەرحاڵ بادورنەکەومەوە لەباسەکە. خۆی لەخۆیدا خستنە رووی ئەم جۆرە باس و هەڵدانەوەی مەلەفانەی سەرکردە خائینەکانی کوردو حیزبەکانیان، وای کردووە، ئەوەی لەویکیلیکسدا بڵاوکرایەوە دڵۆپێکە لەم هەزاران خیانەتەی سەرکردەکانی کورد، کە لەڕابردودا کردویانە. بۆیە ناهەقی ئەو خەڵکە ناگرم کە ئاوای لەهاتووەوهیچ کاردانەوەیەکی نییە، چونکە رۆژانە لە نیشتیمانی ئێمەدا دەیان خیانەت دووبارەو دەبارە دەبێتەوە. دوایی هیچ روونادات، چونکە خیانەت لای پارتی و یەکێتی بووە بەشتێکی ڕۆتین و ڕۆژانەو میللەتی کورد لەگەڵی ڕاهاتووەو لایان بووە بەشتێکی ئاسایی. هەرچەندە

سەرجەمی بەڵگە و دیکۆمێنتەکان ڕاستیەکی نکۆڵی لێنەکراوون، بەڵام پارتی هەمیشە بەکۆمەڵێک وەڵامی نامەنتیق و ناموقنیع دێتە جواب و هەموو بەڵگەکان ڕەتدەکاتەوەو لایەنی بەرامبەریش بە تێکدەرو جاسوس و دەستی دەرەکی لەقەڵەم دەدات. هێشتاش خەڵکانێك هەن بڕوا بە پارتی دەکەن و بەڵگەکان ڕەتدەکەنەوە، ئەمە لەکاتێکدایە کە بەڵگەکانی ویکیلیکس دونیای هەژاندووەو چەندین سەرکردەو دەسەڵاتدار لەدونیادا دەستیان لەکارکێشایەوەو وەکو بەڵگەی شەرمەزارکەر بۆخۆیان و بۆخانەوادەکەیان لەقەڵەمدا. تەنانەت خودی حکومەتی ئەمریکا بەفەرمی دانی بەڕاستی بەڵگەکانداناو وتی بەڵگەکان دزەیان پێکراوە.

بەگوێرەی ئەو بەڵگانەی لەلایەن ویکیلیکسەوە دزەیان پێکراوە خودی مەسعود بارزانی سەرۆکی پێشوی هەرێمی کوردستان (٨٨٢) ئیمەیلی بۆ ئەردۆگانی سەرۆکی تورکیا ناردووە. سەیرە! ئەی بۆچی دەڵێن مەسعود خوێندەواری نیە؟! لەئیمەیڵەکاندا مەسعود بارزانی ئاماژەی بەوەداوە، کە ٣٠٠٠ پێشمەرگەی کوردیان لەپێناو تورکیاو لەشەڕی دژی پەکەکە بەکوشتداوە. لەیەکێک لەئیمەیڵەکان تەنانەت وشەی قوربانی بەکارهاتووە، کە مەسعود دەڵێت قوربانیمان بەپێشمەرگەکانمان داوە بۆ پشتیوانی کردنی تورکیای دەستمان. ئاخر جەنابی سەرۆک بۆچی قوربانی؟ ئاخر قوربانی واتا کەسێکی خۆت بەکوشت دەدەی یاخود بەدەستی خۆت سەری دەبڕیت لەپێناو خودادا یان لەپێناو دەسەڵاتدارێکی زاڵم و دیکتاتۆردا. ئاخر جەنابی سەرۆک تورکیا ڕۆژانە کوردەکانی باکور دەکوژێت و دەیانچەوسێنێتەوە. تەنانەت بەبەڵگەی ڤیدیۆیی هەیە کە تانکی سوپای تورکیا ژنێکی کورد بەزیندویی دەشێلێت و پانی دەکاتەوەو بەشێوەیەکی تراژیدیا دەیکوژێت. پەکەکە تەنها حیزبی کوردییە کە ٣٨ ساڵە دژی ئەم زوڵمەی تورکیا شەڕدەکات، کەچی تورکیا کورد دەکوژێت و ئەوەش بەفەرمانی تورکیا هێرش دەکەنە سەر پەکەکەو لەو شەڕەشدا کە بەوەکالەت بۆ تورکیا کردوتانە ٣٠٠٠ پێشمەرگەی خۆتان بەکوشتداوە.

لەبەشێکیتری ئیمەیڵەکانی بارزانیدا ئەوە ئاشکرابووە کە تورکیا پیلانێکی مەترسیداری هەیە کە بەهێواشی دەستبگرێ بەسەر بەشێکی موسڵ و بەرزاییەکانی چیای شەنگال و بەشێکی کوردستان لەناوچەی بادینان و چیای خواکوڕک . لەم پیلانەشدا تەنها لایەنی کوردی پارتی و بنەماڵەی بارزانی هاوکاری تورکیا دەکەن. لەبەرانبەریشدا تورکیا هاوکاری پارتی دەکات بەنەمانی یەکێتی و بنەماڵەی تاڵەبانیەکان. هاوکات پارتی و تورکیا هەردوکیان پەکەکە بەدوژمنی هاوبەشی خۆیان دەزانن

و بەیەکەوە پەکەکە لەناو دەبەن. لە ئیمەیڵەکاندا پەکەکە بە مەترسییەکی جددی و گەورە بەسەر پارتی و تورکیا لەقەڵەمدراوە، وە ئاماژە بەوەشکراوە کە لەناوبردنی پەکەکە هێندەش ئاسانو سەهل نییە. بەڵام لەناوبردنی یەکێتی شتێکی ئاسانترەو پێویستی بەکاتی کەمترە. بەڵام بەلەناوبردنی یەکێتی و دەسەڵاتی تاڵەبانییەکان دەستی ئێڕان و شیعە لەکوردستان و بەشێکی عێڕاق دەشکێنین.

لێرەدا مەبەست ئەوەیە، کە چۆن بارزانییەکان ڕۆبۆتی دەستی تورکیان، ئاوهـــاش تاڵەبانییەکـــان لەلایەن ئێـــرانەوە دەجوڵێنـــدرێن و تاڵەبانییەکانیش کوڕی ئێرانن. ئەگەر ئەم پیلانگێڕییە سەرکەوتوبێت، ئەوا پارتی دەبێت بەحاکمی یەکەمی بەشێکی کوردستان و بەشێکیش دەکەوێتە دەستی تورکیا. ڕاستە پارتی ئێستا حاڵی باشترەو سەرۆکوەزیران و سەرۆکی هەرێمی کوردستان هی ئەوانە. بەڵام چونکە حیزبێکی خائینەو ئامانجی ئەوە نییە کورد ببێتە خاوەنی وڵاتو سەروەری خۆی، بەڵکو بۆ پارتی گرنگ ئەوەیە کە جگە لەبنەماڵەی بارزانی هیچ کەس و لایەنێکیتر خاوەن دەسەڵات نەبێت. جا بۆ پارتی گرنگ نییە ئەوکات کورد پێگەو دەسەڵاتی چۆن و چەند ئەبێت، بەڵکو دەسەڵاتێکی لەکاڵی لەشێوەی خودموختاری و میرنشینی و ئاغایەتی دەوڵەت کە تەنها بارزانییەکان حاکم بن.

لەبەشێکیتری ئیمەیڵەکانی بارزانی بۆ ئەردۆگان، ویکیلیکس ئەوەی ئاشکرا کردووە. کە پارتی بەناچاری ڕازیبووە بەداواکاری تورکیا، کە بەماوەی پێنجا ساڵ تورکیا پشکی هەبێت لەنەوتی کوردستان. هەرچەند لێرەدا مەسعود بارزانی ناڕازی بووە، بەڵام لەهەمان کاتدا کەسێکی لاوازو بێهەڵوێست بووەو غیرەتی ئەوەی نەبووە کە بەتورکیا بڵێت ئەوە قبوڵ ناکەم. چونکە هەرچی تورکیا پێژنیاری کرد ئەبێت پارتی قبوڵی بکات، لەبەرئەوەی ڕێککەوتن کراوە لەنێوانیاندا. کە پـارتی خۆی وەکـو هەرێمێکـی ئۆتۆنۆمـی ناسانـدووە، کە بەفەرمـی لەچوارچێـوەی عێڕاقـدایە، وە لەژێـرەوە فەرمـان لەتورکیـا وەردەگرێت.هەروەهـا تورکیـا هەڕەشەی ئەوەی لەپـارتی کـردووە، کە ئەگەر بەمە ڕازی نەبێت ئەوا ئیختیاری دووەم ئەوەیە تورکیا تاکو ساڵی ٢٠٢٤ تەواوی هەرێمی کوردستانی عێڕاق دەخاتە ژێر دەسەڵاتی خۆی و یەکێتی و پارتی و پەکەکەش لەناودەبات. بەڵام ئەگەر پارتی بەئیختیاری یەکەم ڕازی بێت و هاوکاری تورکیا بێت بەلەناوبردنی پەکەکەو یەکێتی و تاڵەبانییەکان وە پشکێکی باشی نەوتی کوردستان بدات بەتورکیا ئەوا لەداهاتودا دەسەڵاتێکی لەکاڵی و خودموختاری بەبنەماڵەی بارزانی مسۆگەر دەبێت و بارزانییەکان دەتوانن حوکمی

بەشەکی ناوچەکانی بادینان، ڕانیە، گەرمیان و سلێمانی بکەن، بەڵام بەو مەرجەی لەژێر فەرمان و دەسەڵاتی تورکیادابن و نابێت هیچ هێزێکی چەکداریان هەبێت و دەبێت تەواوی هێزەکانی پێشمەرگە هەڵبوەشێننەوە، بەجگە لە پۆلیس. هەروەها ئەوەش ئاماژەی پێکراوە کە هەولێرو کەرکوک بە تەواوی دەخرێنە سەر تورکیا، چونکە بەشێکی دانیشتوانی ئەم دوو شارە گەورەیە تورکومانن و لە خێڵەکە ڕەسەنەکەی سەردەمی ئیمپڕاتۆریەتی عوسمانیەکانن و تورکی ڕەسەنن.
تەبعەن پارتی بەم مەرجانە ڕازیبووەو لە پێناو مانەوەی بنەماڵەی بارزانیەکاندا، ئەگەر تەنانەت وەکو ئاغاو سەرۆک هۆزیش بن.

تێبینی:
ئەو بەڵگانەی کە ویکیلیکس لەسەر بنەماڵەی بارزانی و ئەردۆگان بڵاوی کردنەوە، زۆر نهێنیتری تێدایە، بەڵام ئەمانەی سەرەوە هەرە گرنگەکانیان و ئەمانە زۆر مەترسیدارن بۆ داهاتوی کورد. من خۆم ئەو ئینگلیزیە باشە نازانم، بەڵام هەرکەسێک ئینگلیزی زۆر بە باشی دەزانێت دەتوانێت لە ویکیلیکس بەڵگەکان بخوێنێتەوە. من ئەوەی دەیزانم هەر ئەوەیە کە وەکو هەر کوردێکیتر پێش چەند سالێک کە بەڵگەکان بڵاو بونەوە بەڵگەکانم بینین و بیستن. تەنانەت ئەوکات لە ژورەکانی پاڵتاکدا چەند ڕۆژ قسەیان لەسەرکراوو دەیان سەعات من گوێم گرتووە لەم بەڵگانە. هەروەها ئەمەی من باسی دەکەم شتێکی تازە نییە، بەس ئەوەندەی من بیرم ماوە ویستم جارێکیتر بیخەمەوە بەر چاوی تاکی کوردو بیری کوردزمانانی بخەمەوە کە دەسەڵاتێکی چەند قێزەون و خائین حوکمی کوردستان دەکات و داهاتوویەکی چەندە مەترسیدار چاوەڕێی خەڵکی کوردستان دەکات، ئەگەر پیلانگێڕیەکە سەربگرێت.. بەڵام هیوادارم پارتی و تورکیا سەرکەوتو نەبن لەم پیلانگێڕیەو گەنجانی کورد وشیار ببنەوەو لەوە تێبگەن بەلابردنی بارزانیەکان لە دەسەڵات لوتی ئەردۆگان دەشکێنن و خەونەکەی لەگۆڕ دەنێن.

دوا نامەی گابریل گارسیا

مارکیز.. و: نەژاد عزیز سورمێ

(ئەمە دوا نامەی ڕۆماننووس گابریل گارسیا مارکیز بەرەندەی خەڵاتی نۆبل
بۆ هاوڕێ و خۆشەویستانی ، دوای ئەوەی بڕیاری دا واز لە نووسین بێنێ ..
نامەكە دەقێكە نزیك لە شێوازی ڕۆمانەكانی بە مەودا واقیعی و ئەفسووناویەكانییەوە
تا نامەیەكی ڕووت .
بەڵام لە هەمان كاتدا خاڵی نییە لە ساوی شیعر ، لە تاقیكردنەوە و ئەزموونێكی بە پیت و
تژی نهێنی و ژیان لێتكانەوە ، دوور لە شكۆی بەتاڵی بێ شكۆفەوە سەرچاوەی گرتووە..
سادە ، قووڵ ، پەل هاوێشتوو .. پایز ئارا ، بەڵام هەمیشە ژیان لەبەر بینایی .)
وەرگێڕ

ئەگەر خوا حەزی لێبووایە ، لە بیری بكردبووایە من بووكەشووشەم و شتێك لە ژیانێكی دیكەی پێ ببەخشیبام ، بە هەموو هێزمەوە دەكارم دەهێنا .
ڕەنگە به تەواوی ئەوە نەڵێم بیری لێ دەكەمەوە ، لێ بێگومان بیر لە هەموو ئەوە دەكەمەوە كە دەیڵێم ..
شتەكان بەهای خۆیانیان دەدەمێ ، نەك وەك ئەوەی دەینوێنن بەڵكو وەك ئەوەی چیان لێ دەسەنگرێتەوە .
كەم دەنووم و زۆر خەون دەبینم . تێدەگەم هەر خوولەكێك چاومان لێك دەنێین ئەوە دەگەیێنێ زیانی شەست چركەمان لە نوورێ لێ كەوتووە .
دەڕۆم كە ئەوانی دی تێدا دەوەستن و بێدار دەبم كە هەموو نووستوون .
ئەگەر خوا حەز بكا ژیانێكی دیكەم پێ ببەخشێ ، جلوبەرگی سادە دەپۆشم و لەسەر خاك پاڵ دەكەوم نەك هەر بە جەستەی ڕووت ، بەڵكو بە ڕۆحی ڕووتیشەوە ..
بۆ هەموو خەڵكیشی دەسەلمێنم چەند هەڵە دەكەن بڕوایان وایە كە پیر دەبن عاشق نابن ، بێ ئەوەی بزانن ، ئەو دەمەی پیر دەبن لە عاشقاتیدا دەوەستن .

منداڵان باڵیان دەدەمێ بەڵام لێیان دەگەڕێم بە تەنێ فڕین فێربن ،
پیران فێردەکەم مەرگ لەگەڵ پیربووندا نایێ بەڵکو بەهۆی
لەبیرچوونەوەدا دێ .
ئادەمزادینە!
زۆرتان لێ فێربووم .
فێربووم هەموو دەیانەوێ لەلووتکەی چیادا بژین ،
نازانن نهێنی بەختیاری لە پێهەڵگەڕانیدایە .
فێربووم کۆرپە کاتێ بۆ یەکەمجار پەنجەی باوکی دەگرێ
وا دەگەیێنێ تا هەتایێی گرتووە . فێربووم مر□ق ت□نیا ئەوکاتە
مافی خۆیەتی لە سەرەوە سەیری ئەوی دی بکا کە پێویستە
یارمەتی ڕاوەستانێی بدا .
زۆر شتتان لێ فێربووم! بەڵام کەمێکی سوودی بۆ من هەیە چونکە
کاتێك لە جانتاکەم دادەندرێن من خواحافیزیم لە ژیان کردووە .
هەمیشە ئەوە بڵێ هەستی پێدەکەی و ئەوە بکە بیری لێ دەکەیەوە ..
ئەگەر بمزانیایە دوا جارە بە نوستوویی دەتبینم بەوپەڕی هێزەوە
لە ئامێزێم دەگرتی و لە خوا دەپاڕامەوە بمکاتە پاسەوانی ڕۆحت .
ئەگەر بمزانیایە چەند خوولەکی دواییە تۆی تێدا دەبینم دەمگوت:
(خۆشم دەوێی) و بە شەرمەوە خۆم لەوە نەبان دەکرد کە تۆ
ئەوەت دەزانی ..
هەمیشە سبەی هەیە و ژیان هەلمان دەداتێ کاری چاتر بکەین ،
بەڵام ئەگەر من هەڵەبم و ئەمڕۆ دوا ڕۆژم بێ ، پێم خۆشە بڵێم
خۆشم دەوێی ، هەرگیز لەبیرت ناکەم ، چونکە سبەی بۆ گەنج و
پیر مسۆگەر نییە ، ڕەنگە ئەمڕۆ دواجار بێ ئەوانە ببینی
خۆشت دەوێن ..
زیاتر چاوەڕوان مەبە! ئەمڕۆ کارێك بکە چونکە سبەی لەوانەیە
نەیێ ، بێگومان لەو ڕۆژە پەشیمان دەبییەوە بۆ زەردەخەنەیەك
وەختێکت تێدا نەدی ، یا بۆ باوەشێك ، ماچێك ،
یان سەرقاڵی ئەوە بووی دوا هیوای خۆتیانی بۆ بنێری .
ئەوەی خۆشت دەوێ لە نزیك خۆتی بپه□□□وە ، بە گوێیاندا بچرپێنە
تۆ پێویستت بەوانە ، خۆشت بوێن و بایەخیان پێ بدە و وەختێکت
با هەبێ دەستەواژەی وەکو: تێت دەگەم ، بمبەخشە ، بەیارمەتیت ،
سوپاس و هەموو ئەو وشانەی خۆشەویستی کە دەیانزانی .
کەس تۆی بە بۆچوونەکانت بە بیر نایەتەوە ، کەواتە بۆ هێز و
حیکمەتی دەربڕین تکا و تەمەننا لە خوا بکە و بۆ برادەر و
خۆشەویستانت بسەلمێنە : ئەوان چەند لای تۆ گرینگن .

ه ــ ل

https://www.nawaret.com/%D8%B2%D8%A7%D9%88%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%82%D8%B1%D8%A7%D8%A1/%D8%B1%D8%B3%D8%A7%D9%84%D8%A9-%D9%88%D8%AF%D8%A7%D8%B9-%D8%BA%D8%A7%D8%A8%D8%B1%D9%8A%D9%8A%D9%84-%D8%BA%D8%A7%D8%B1%D8%B3%D9%8A%D8%A7-%D9%85%D8%A7%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%B2

کراوە بە کوردی .

• کاتی خۆی لە ژمارەی ڕۆژی 3-12-2012 ی ڕۆژنامەی (هەولێر) بڵاو کراوەتەوە .

پەرستن.. ئاواز سامان

من لە نیگاکانتەوە فێری پەرستن بوم،
فێر بووم لە تاو هێرشەکانی تۆ
خۆم لە نێو چاوەکانتا حەشاردەم
تۆ بیانویەکم پێبدە،
تا باوەڕم کاڵ نە بێتەوە
بێ ئاگایانە لە خۆمەوە
پەنا بۆ تۆ دەهێنم
وازم لە خۆم هێناوە
لە پێناو پەرستنی تۆدا
من لە دونیایەکی ترەوە
تۆش لە زەمەنێکیتر
بەیەک دەگەین
تۆ لە دوورەوە…
منیش نزیک لە دڵتەوە
عاشقانە ژیان لە بستێک خاکدا
بونیاد دەنێین.

ئاواز سامان

چەخماخە.. پشکۆ ناکام

ئای چەخماخە
نازانی چی ئەگوزەرێ..
تۆ: یەک
خولە
و
یەک چەخماخە
ئێستا سەدان خولە
نەک هەر مەزاتخانە
بە ناو هەموو شارا تێئەپەڕێ
تۆ : تەنیا
و
کەمال و مارف
ئێستا هەزاران کەمال
هەزاران مارف
نەک وەک " فروج"
وەک پاسەوان
جگە لە خێسە
چی تریان لێ نابینرێ..
تۆ
تا باخەکەی شێخ لەتیف
یەک دوانێکت ڕاو ئەنا
ئێستا
ڕاونان و " فت" کردن
دار و درەختیش ئەترسێنێ
خولەش:
سەعاتی بێ قورمیش
چواردەخۆری بێ ئەڵقە
خەوی گەیشتن بە نەزیرە
وەک هەوری پەرتەوازە
هیچی نەما ،
خولەش ناشەلێ

نەزیرەیەک ژنێتی
و
چەنی تر وا ن لە باخەکانی
خولەی ئەوسا
بە " مۆڕە" گەرم ئەبوو گیرفانی
ئێستا : بیرە نەوت
پەرەمێز ئاسا
گەرمایی پێ ئەبەخشێ

”””””””””””“

ئای چەخماخە
کاتی تۆ ، قەرەجاوا
لە نێوان چەخماخە و سازا
تەنها دەنگ هەر چەپڵە بوو
بۆ خولە کانی ئێستا
هوتاف و هاوار و هەلهەلە
لە کەم قوژبنی
ووڵات هەیە، نەبیسترێ
ئەم خولەیە
نا ، علوجە
کەواتە ئەوەیە : خولە
نا ، ئەویان چەخماخسازە
بە دەنگی چەپڵەی
کەمال و مارفەکان
پەردەی گۆێی مێژوو
لە شەرما ئەدڕێ
....
ئێستا لە جیاتی چاخانەکەی قەرەجاوا
هەر بارەگایە
دەستەوسان لە دونیا
بێئاگایە
بە دیار خولەی سەردەمەوە
ئەو حەشاماتە
خەو ئەیباتەوە
و
ئای خولەکەی

قەرەجاوا
جارانی تۆ و ڕەجەب و گول عومەر
شەوانی شانۆ
پڕ لە ئەستێرەی ئاڵتونی بوو
ئێستا کە هۆڵەکەی " خالدیە"
وێرانە ..
لە بیری کەسا نیە
شانۆش
لە خەوی قورسی بێزاری
سەری داخستوە
نایەوێ بە چاوی
خولەکانی ئێستا
لە بەهای هونەرا
خۆی" سووک" ڕاگرێ
ئای خولە
کە تۆ هەبووی
لە نێوان پێکەنین
و
میحنەتەکانی خۆمان ، ژیانمان
یەکترمان ئەدۆزی□وە
بۆ جیا کردنەوەی
چەخماخە و چەخماخساز
راستی و درۆکان
دونیای بەها ڕاستی□کانی ئینسان
لەگەڵمانا ئاشنا بوو
ئێستاش
لە دوای خولەکەی قەرەجاوا
دەیان و سەدان
وان ل□ بەر دەممان..
لە چایخانەکان
لە مزگەوت..لە تەوالێتەکان
لەسەر قەبران
لە ژووری نوستنی ماڵ و ئوتێلەکان
کەمال و مارفەکانی زاەدی "راپەڕین"..!!
لایان وایە
چەپڵە و سروود بۆیان
حورمەتی " قەرەجاوا"یان پێ ئەبخشێ

ئای کە بێ ئاگان
نازانن :
حورمەتی چەخماخە
و
جەخماخەکانی تر
وەک نێوانی ئەرز و ئاسمان
وایە........

’""""""""""“

پشکۆ ناکام
NOV/2019

کانی سەرکەوتن وهزری تاک لەهەولێڕ ناونیشانی کۆڕێکە بۆ دڵشاد کاوانی

کۆڕێک لەسەر بیرۆەکانی سەرکەوتن وهزری تاک لەهەولێڕ بەڕێوە دەچێت

ڕێ□خراوی خەیاڵ هەڵدەستێت بە سازدانی □ۆڕێ□ بۆ نووسەر و توێژەر (دڵشاد □اوانی) شارەزا لە فکر و فەلسەفە لە ژێر ناوونیشانی (بیرۆ□ە□انی سەر□ەوتن لە هزری تا□ دا) لە ڕۆژی دووشەممە بەرواری/ ١٧ ـــ ١ ـــ ٢٠٢٢ □ـــات (٣) ی ئێـــوارە کۆڕەکە بەڕێـــوەدەچێت.
ئامادەبوونتان جێگای ڕێزە. ناونیشانی کۆڕەکە لە شاری هەولێر □تێبخانەی تەفسیر (٣٠) مەتری تەنیشت منارەی چۆلی.

ڕێکخراوی خەیاڵ
کۆڕێک بۆ بەڕێز: (دڵشاد کاوانی) ساز دەکات
لە ژێر ناوونیشانی
(بیرۆکەکانی سەرکەوتن لە هزری تاکدا)
2014
2714
TAFSEER
ڕۆژی : دووشەممە
بەرواری : 17/1/2022
کات : کاتژمێر 3 ـی ئێوارە
شوێن : کتێبخانەی تەفسیر _30 مەتری تەنیشت منارەی چۆلی